

# ŠOLSKA KNJIŽNICA

Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

3

LETNIK 30 •  
2021 • ISSN  
0353-8958

# 30 LET



Zavod  
Republike  
Slovenije  
za šolstvo

# IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Tanja Rupnik Vec, idr.

## Kritično mišljenje pri pouku psihologije

Priročnik za učitelje



UGODNA CENA  
**10 €**

Leto izida 2009  
Obseg 362 str.  
ISBN 978-961-234-741-3

Knjiga obravnava problematiko poučevanja kritičnega mišljenja pri pouku psihologije v srednji šoli. V teoretskem sklopu so kratko predstavljena raznolika pojmovanja kritičnega mišljenja, nekaj v svetu najbolj uveljavljenih modelov dispozicij in veččin kritičnega mišljenja ter temeljni splošni principi poučevanja kritičnega mišljenja. V praktičnem delu pa so objavljene številne zelo iskrive in ustvarjalne zamisli za poučevanje kritičnega mišljenja, za vsa poglavja učnega načrta pri pouku psihologije. Praktični primeri obsegajo natančno predstavitev vsebinskih ter procesnih ciljev učne strategije kot celote, podrobne opise dejavnosti dijakov in učitelja ter delovne liste z miselnimi izzivi za dijake.



Zavod  
Republike  
Slovenije  
za šolstvo

### Naročanje:

- po pošti (Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana)
- po faksu (01/3005-199)
- po elektronski pošti (zalozba@zrss.si)
- na spletni strani (<http://www.zrss.si>)

ISSN 0353-8958  
ŠOLSKA KNJIŽNICA  
30. letnik  
številka 3 (110) 2021

**uredništvo:** Romana Fekonja (odgovorna urednica), Zavod RS za šolstvo; mag. Mateja Drnovšek Zvonar (gostujoča urednica), Osnovna šola Ljubljana – Polje; Špela Bergoč, Zavod RS za šolstvo; Alja Bratuša, Osnovna šola Polzela; Tadeja Česen Šink, Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik; Metka Kostanjevec, Prva gimnazija Maribor; Biserka Lep, Zavod RS za šolstvo; mag. Nada Nedeljko, Zavod RS za šolstvo; Andreja Urbanec, Osnovna šola Orehek, Kranj; Gregor Škrlič, Narodna in univerzitetna knjižnica; **urednica založbe:** Simona Vozelj; **lektura:** Valentin Logar; **prevod izvlečkov v angleščino:** Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinec Škraba s.p.; **oblikovanje:** Studio Aleja d.o.o.; **priprava:** ABO grafika d.o.o. – zanj Igor Kogelnik, **tisk:** Para tiskarna d.o.o., Ljubljana; **naklada:** 590 izvodov; **letna naročnina** (štiri številke): 33,00 € za šole in druge ustanove, 24,75 € za individualne naročnike, 12,50 € za dijake, študente, upokojence. Cena posamezne številke v prosti prodaji je 11,00 €, dvojne pa 22,00 €; v cenah je vključen DDV; **ustanovitelj in izdajatelj:**

Zavod Republike Slovenije za šolstvo; **predstavniki:** dr. Vinko Logaj; **naslov uredništva:** Romana Fekonja, Zavod RS za šolstvo, OE Maribor, Trg revolucije 7, 2000 Maribor, tel. 02/320 80 65, e-pošta: [revija.solskajknjiznica@zrss.si](mailto:revija.solskajknjiznica@zrss.si); **naročila:** Zavod RS za šolstvo – založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana; faks: 01/300 51 99; [zalozba@zrss.si](mailto:zalozba@zrss.si). Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 575.



Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

	<b>Mateja Drnovšek Zvonar</b>	
	Uvodnik.....	2
<b>STROKA IN PRAKSA</b>	<b>Andreja Urbanec</b>	
	Ko energija fizike najde pot v šolsko knjižnico .....	3
	<b>Aleksandra Lampret Senčič</b>	
	Branje pravljic in pouk na daljavo na OŠ Franja Malgaja Šentjur .....	8
	<b>Andreja Nagode Burger</b>	
	Virtualni obisk 36. Slovenskega knjižnega sejma .....	14
	<b>Simona Ostovič</b>	
Detektiv na daljavo .....	18	
<b>Mojca Prebil Podpečan</b>		
Šolska knjižnica v času izrednih razmer .....	24	
<b>Mirjam Francetič</b>		
E-knjižnica v času učenja na daljavo .....	32	
<b>Špela Pahor</b>		
Slovensko ljudsko izročilo in ljubezen do domovine.....	37	
<b>ODMEVI</b>	<b>Nada Nedeljko</b>	
	Podpora Zavoda RS za šolstvo in spletne skupnosti SIO učiteljem - Bralni teden v času pouka na daljavo za učitelje razrednega pouka .....	44
	<b>Tina Pajnik</b>	
	Druga strokovna konferenca Učitelj učitelju učitelj .....	45
	<b>Tina Pajnik</b>	
Prva mednarodna znanstvena konferenca vodenje v vzgoji in izobraževanju - mreženje kot podpora vodenju za učenje na različnih ravneh.....	46	
<b>Katarina Jesih Šterbenc</b>		
Šolske knjižnice v letu 2021 - okrogla miza.....	47	
<b>S KNJIŽNIH POLIC</b>	<b>Biserka Lep</b>	
	Ob izidu <i>Smernic za uporabo zaslonov pri otrocih in mladostnikih</i> .....	48
	<b>Gregor Škrlič</b>	
	Predstavitve knjige <i>Bralec, urni se domov</i> .....	49
<b>ISKRICE IZ KNJIŽNICE</b>	Štiri iskrice .....	49

### OPRAVIČILO

V prejšnji številki Revije šolska knjižnica nam jo je zagodel tiskarski škrat. Pri članku z naslovom Medpredmetna povezava v neobičajnih okoliščinah – primer medpredmetne povezave KIZ in slovenščine je bila pri samem prispevku napačno navedena avtorica. Avtorica omenjenega prispevka je, tako kot je pravilno zapisano v kazalu, Barbara Levstek iz OŠ Poljane. Za neljubo napako se avtorici in bralcem opravičujemo.

# UVODNIK



Mag. Mateja Drnovšek Zvonar

## Drage bralke in bralci,

imate tudi vi občutek, da se je od vrnitve učencev nazaj med šolske klopi in med knjižne police pa do skorajšnjega zaključka pouka v letošnjem šolskem letu vse odvrtilo dvakrat hitreje kot po navadi? Komaj so se učenci vrnili v šole, že je bil tu zaključek bralne značke, padli smo v priprave za učbeniški sklad, virtualno ste se nekateri uspeli udeležiti bibliopedagoške šole, sledili so izbori knjig za najboljše bralce, organizacija prireditev za bralno značko, zaključevanje projektov, kot so Naša mala knjižnica, Medgeneracijsko branje, Odprta knjiga GG4U in številni drugi. Upam, da vam ostaja še kaj energije za vse dejavnosti, ki vas čakajo pred zaključkom šolskega leta.

Obdobje dela na daljavo nam je prineslo priložnost, da smo uspeli urediti stvari v šolski knjižnici, ki so se nam nalagale in preprosto ni bilo časa za njih. Soočili smo se z novo obliko dela in odkrili nove načine povezovanja in ustvarjanja. Tako kot je za šolske knjižničarje in knjižničarke običajno, ste prikazali neverjetno iznajdljivost in ustvarjalnost, o čemer boste lahko prebrali v tej in tudi naslednji številki revije Šolska knjižnica.

Ko sem prebirala vse prispevke, me je navdajal ponos, da se lahko štejem med tako inovativne in iznajdljive osebe, kot ste avtorji prispevkov v reviji. Iz vsakega vašega prispevka se čuti srčnost, ki jo vlagate v svoje delo. Ni vam vseeno za učence, bralno pismenost in vzgajanje mladih bralcev, ki bodo ravno zaradi vas zrasli v odrasle osebe, ki bodo ostale zveste knjigi.

V reviji boste tako lahko prebrali, kako dobro gresta skupaj fizika in knjižnica, če sta učiteljica in knjižničarka pripravljene sodelovati. Da je sodelovalno učenje v manjših skupinah pri fiziki mogoče tudi na daljavo, namreč dokazuje prispevek Ko energija fizike najde pot v šolsko knjižnico. Najmlajšim učencem so na OŠ Franja Malgaja Šentjur delo na daljavo skušali olajšati s pomočjo večernega branja

pravljic. Zdi se že nekoliko daleč, a gotovo se spomnite, da je 36. Slovenski knjižni sejem potekal le na daljavo, a so ga s pomočjo knjižničarke učenci vseeno lahko obiskali.

Delo na daljavo je bilo še toliko bolj zahtevno, ker so učenci zelo različni. Kar nekateri naredijo zelo hitro, je za druge izjemno zahtevno. Da pa se nadarjeni med njimi ne bi dolgočasili, lahko ideje, kako jim dati posebne naloge za razvijanje možgančkov, poiščete v prispevku Detektiv na daljavo. Zanimivo je tudi izvedeti in prebrati, kako so se knjižničarke znašle v času izrednih razmer in prilagodile ter kreirale osnovnošolske knjižnice na spletu. Pri tem jim je bilo zelo v pomoč, da so podpirale ena drugo in sodelovale.

Bliža se tudi 30 obletnica osamosvojitve Slovenije. Slovenija ima res bogato ljudsko izročilo, ki ga je koristno spodbujati in širiti med učence vseh starosti. V enem od prispevkov lahko najdete koristne ideje kako pripovedno gradivo vključiti v pouk.

Naslednja številka bo izšla v jesenskih mesecih in je že v pripravi. Vse vas, navdihujoče in ponosne šolske knjižničarje in knjižničarke, pa vabim tudi k nadaljnjemu pisanju prispevkov za revijo Šolska knjižnica. V šolskih knjižnicah ustvarjate toliko navdihujočih zgodb, da je škoda, da bi ostale skrite med vašimi knjižnimi policami, in bi jih bilo vredno predstaviti. Bodite ponosni na svoje delo, saj je veliko bolj pomembno, kot si mnogokrat priznamo in se tega zavedamo. Z vsakim vašim prispevkom pa se podpiramo med seboj, raste pa tudi naša vrednost v očeh drugih. Če ne pokažemo našega dela, drugi zanj ne morejo vedeti.

Želim vam, da se v poletnih mesecih napolnite z energijo za nove izzive v jeseni in da vam bi dneve prijetno krajšalo prebiranje naše skupne revije. ●

# Ko energija fizike najde pot v šolsko knjižnico

When the Energy of Physics Finds its Way into the School Library



Andreja Urbanec

## Izvelek

Prispevek na kratko poda nekaj teoretične podlage, potem pa prek primera dobre prakse pokaže medpredmetno povezovanje med šolsko knjižnico in predmetom fizika v devetem razredu.

Z učiteljico fizike že vrsto let uspešno medpredmetno sodelujeva pri obravnavanju snovi o energiji (energetskih virih). Letošnje leto naju je postavilo pred nov izziv – izvesti podoben pouk na daljavo, vendar pri tem ohraniti koncept dela, kakršnega imamo pri pouku v šoli. Temelj blok uri je ostalo sodelovalno učenje – delo v majhnih skupinah. Vsak učenec je s tem lahko dosegel najboljši učinek pri lastnem učenju, pomagal pa je tudi drugim, da so vsi dosegli kar najboljše rezultate. V pomoč sta nam bila tudi tehnologija in splet, saj sta povečala motivacijo za delo in aktivnost učencev.

## Ključne besede:

medpredmetno povezovanje, IKT, fizika, energija, šolska knjižnica, sodelovalno učenje

UDK 027.8:53

## Keywords:

cross-curricular connections, ICT, physics, energy, school library, collaborative learning

## Abstract

The article provides a brief theoretical basis, followed by a good practice example of cross-curricular connections between the school library and ninth-grade Physics class. For a number of years, our Physics Teacher and I have been successfully implementing cross-curricular integration for the subject of Energy (Energy Resources). Due to the circumstances happening this year, we were faced with a new challenge – implementing a similar distance learning approach by maintaining the same concept of work used in regular classes. Two school classes back-to-back were therefore centred on collaborative learning – working in small groups – which allowed each student to achieve the best possible results in their own learning as well as help other students do the same. Technology and the internet were also of great help in enhancing students' motivation for work and their participation.



**Radovednost izzove miselno aktivnost, zaradi katere sta povečani tudi angažiranost in notranja motivacija. Pomembno je, da mlade naučimo učiti se, pri čemer si lahko pomagamo z učnimi strategijami.**

**Če učenci čim bolj sami oblikujejo novo znanje ter pridobivajo in poglobljajo razumevanje, dosežemo dva učinka: pridobivanje novega znanja ter usposobljenost za pridobivanje tega novega znanja.**

## UVOD

Medpredmetno povezovanje med šolsko knjižnico in preostalimi šolskimi predmeti je na naši šoli ustaljena praksa, saj je treba v učnem procesu iskati načine, kako se lahko aktivira predznanje oziroma spodbudi radovednost učencev. Radovednost izzove miselno aktivnost, zaradi katere sta povečani tudi angažiranost in notranja motivacija. Pomembno je, da mlade naučimo učiti se, pri čemer si lahko pomagamo z učnimi strategijami, in kot pravijo Lipovšek Lenasi, Skvarč in Mršnik (2013), je učenje učnih strategij stvar vseh predmetov, saj lahko različne strategije uporabimo pri mnogih učnih predmetih in učnem gradivu. Tudi sama večkrat pri pouku uporabim učne strategije ponavljanja, miselni vzorec, povzemanje vsebine ipd.

Bralno pismenost opredeljujeta PISA<sup>1</sup> in PIRLS<sup>2</sup> kot razvijanje zmožnosti učencev, da samostojno pridobivajo informacije, jih povezujejo in interpretirajo, si na tej podlagi ustvarjajo celostne pomenske predstave ter razlage pojavov in dogodkov, razmišljajo o njih in jih vrednotijo, razvijajo argumente za takšno ali drugačno delovanje na podlagi informacij, se znajdejo v novih situacijah, kritično primerjajo, sklepajo itd. (OECD, 2010).

Zavedno ali nezavedno vsak učitelj vpliva na različne pismenosti učencev. V kolikšni meri mu to uspe, pa je odvisno od uporabljenih didaktičnih pristopov, vrste dejavnosti, ki jih učenci izvajajo pri pouku, raznolikosti vprašanj in nalog, ki jih učitelj zastavlja itd.

V tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju je uspešnost učencev pri večini predmetov odvisna od tega, kako so uspeli do takrat avtomatizirati branje in razviti razumevanje prebranega. Izpostaviti je treba tri vidike, kjer branje pomembno vpliva na dosežke učencev:

- a) sposobnost učinkovite uporabe učbenika in preostalih virov za učenje predmetnih vsebin;
- b) razumevanje in uporaba zapisanih navodil oz. postopkov za izvedbo dejavnosti in reševanje nalog;

1 Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (Programme for International Student Assessment).

2 Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study).

- c) v okviru raziskovalno zasnovanih dejavnosti poiskati informacije v raznolikih virih, izbrati in presoditi vrednost le-teh in jih uporabiti pri reševanju nalog, pripravi referatov, predstavitev ipd.

(Lipovšek Lenasi, Skvarč in Mršnik, 2013)

Raziskovanje vključuje aktivnosti in večine (ki so del učnih vsebin), vendar je osredotočeno v aktivno iskanje znanja in/ali razumevanja, s katerim potešimo svojo radovednost, in ne predvsem na učenje dejstev. Če učenci čim bolj sami oblikujejo novo znanje ter pridobivajo in poglobljajo razumevanje, dosežemo dva učinka: pridobivanje novega znanja ter usposobljenost za pridobivanje tega novega znanja. Zmožnost in spodobnost samostojnega konstruiranja znanja sta pomembnejši od sočasno povečanega faktografskega znanja.

Aktivno poučevanje pripelje do:

- večje dinamike, zaradi česar je pouk bolj zanimiv in privlačen;
- ponavljanja snovi med opazovanjem in iskanjem razlage;
- učenja strategij za reševanje problemov;
- pridobivanja in razvijanja umskih navad, ki so značilne za znanstveno metodo (Kranjc, 2015).

Strokovnjaki za pismenost zadnja leta preučujejo tudi povsem nove procese bralne pismenosti, kot jih omogočajo in spodbujajo elektronske oblike sporazumevanja. Besedila, ki so sestavljena iz besednih blokov in raznolikih vizualnih gradiv (video, film, nadbesedilo), spodbujajo nelinearno bralno pismenost, ta pa se močno razlikuje od tradicionalne pismenosti za besedila, namenjena linearnemu branju. Nelinearne oblike pismenosti navadno opisujemo kot posebne elektronske ali digitalne pismenosti, čeprav v opisu digitalne pismenosti mislimo predvsem na varno in kritično uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (Grosman, 2010).

Sodobna IKT je zamenjala star način poučevanja, frontalno podajanje snovi skoraj ne pride v poštev, ker izhajamo iz otrokovega znanja, ki je dosti večje ravno zaradi dostopov do informacij.

## POUK FIZIKE V POVEZAVI S ŠOLSKO KNJIŽNICO

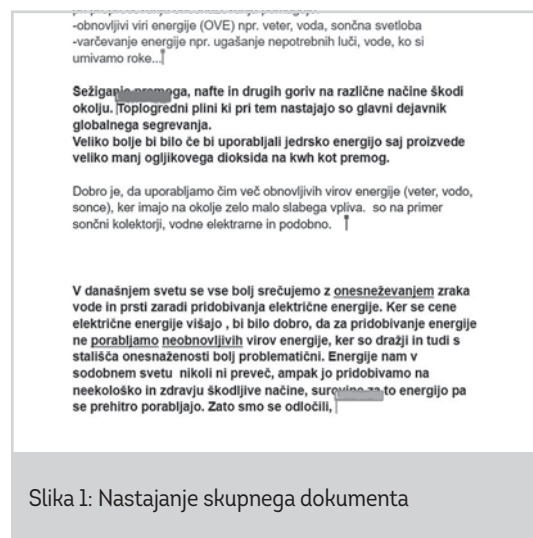
Besedila, ki so sestavljena iz besednih blokov in raznolikih vizualnih gradiv (video, film, nadbesedilo), spodbujajo nelinearno bralno pismenost, ta pa se močno razlikuje od tradicionalne pismenosti za besedila, namenjena linearnemu branju

Z učiteljico fizike že vrsto let uspešno medpredmetno sodelujeva pri obravnavanju snovi o energiji v devetem razredu (energetski viri). Vsa leta do zdaj so učenci prihajali v šolsko knjižnico, kjer so sami poiskali ustrezno literaturo za svoje samostojno delo. Kot devetošolci se v knjižnici že dobro znajdejo, tako da nimajo večjih težav pri iskanju. Lahko pa si pomagajo tudi z UDK-tabelo, ki je na vidnem mestu v knjižnici, in tako pridejo do ustreznih namigov, kje iskati. Letošnje leto pa naju je postavilo pred nov izziv – izvesti podoben pouk na daljavo, vendar pri tem ohraniti koncept dela, kakršnega imamo pri pouku v šoli.

Z učiteljico sva izziv takoj sprejeli in začeli s pripravami. Učiteljica je poskrbela za tehnično podporo (oblikovala je skupne dokumente za vsako skupino, odprla več »konferenčnih sob« in jim dodelila gesla za dostop ter pripravila zaključno anketo v GoogleForms). Jaz kot knjižničarka pa sem pripravila gradivo, ki ga sicer uporabljamo v knjižnici, in ga naložila v spletno učilnico za fiziko. Seveda je bila v tem primeru prednost za učence v tem, da so imeli relevanten nabor literature takoj na dosegu in ni bilo potrebnega napora pri brskanju na policah. Nabor je poleg knjig obsegal tudi nekaj spletnih virov (spletnih strani) in videoposnetkov.

Na naši šoli že od prvega vala pandemije delo na daljavo poteka prek GoogleMeet konferenc, tako da so učenci večji takega dela. Učenci so v »skupni sobi« na začetku pouka dobili jasna navodila, kaj se v blok uri od njih pričakuje in kako bo potekalo delo. Učiteljica jih je razdelila v 5 oziroma 6 skupin (glede na velikost razreda) in jim razkrila gesla za dostop v sobe. Tako kot v šoli so morali tudi na daljavo sodelovati, zato da so dosegli zahtevane cilje. Osnova blok uri je ostalo sodelovalno učenje – delo v majhnih skupinah. Vsak učenec s tem lahko doseže najboljši učinek pri lastnem učenju, pomaga pa tudi drugim, da vsi dosežejo kar najboljše rezultate. Osrednje mesto ima interakcija v skupini. V pomoč nam je bila tudi tehnologija, saj poveča motivacijo za delo in aktivnost učencev. Vsi člani ene skupine so imeli svojo virtualno sobo in skupen dokument, kamor

so pisali. Sami so si morali razdeliti delo in se organizirati tako, da se zapisi niso podvajali.



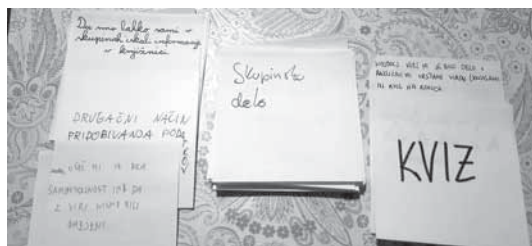
Slika 1: Nastajanje skupnega dokumenta

Vsaka skupina je morala obdelati svojo temo. To pomeni, da so morali izbrati ustrezno literaturo v danem naboru, vsekakor pa so imeli možnost tudi sami poiskati spletne vire in druge vrste informacij.

Za potrebe razvijanja digitalne pismenosti je uporaba IKT pri pouku še toliko bolj smiselna in potrebna, ker morajo učenci pridobiti izkušnje z nelinearnim branjem ter subjektivnim doživljanjem informacij, ki jih imajo potem možnost soočiti z doživljanjem preostalih članov skupine. Le tako se bodo naučili filtrirati ustrezen nabor informacij in si razvili kritičen odnos do njih.

Ko so svoj zapis končali (časa so imeli eno uro), so se vrnili v skupno virtualno sobo. Tam so dobili dostop do vseh zapisov preostalih skupin. Do naslednjič so morali te zapise prebrati in si narediti miselne vzorce o jedrski in vodni energiji, obnovljivih energetskih virih, energetsko varčnem gospodinjstvu in onesnaževanju okolja pri pridobivanju energije. Izpiski so služili za učenje in utrjevanje novopridobljenega znanja, ki so ga s pomočjo kviza preverili z učiteljico.

Tik pred koncem sva tako kot v šoli naredili še kratko anketo, ki je služila za evalvacijo pouka. V šoli sva jo vedno naredili na samolepilne lističe, ki so bili hkrati še izhodni listki, na daljavo pa sva uporabili Googlovo anketo.



Slika 2: Evalvacija v šoli

**EVALVACIJA 9. b**

Opis obrazca

Ta obrazec samodejno zbira elektronske naslove za uporabnike spletnega mesta Osnovna šola Orehek Kranj. Spremeni nastavitve.

Alli vam je bil današnji način dela všeč?

DA, zelo

SREDNJE

NE, ni mi bilo všeč

Kaj vam je bilo pri današnji "fiziki" najbolj všeč?

Besedilo vprašanja s kratkim odgovorom

Alli bi kaj spremenili?

Besedilo vprašanja s kratkim odgovorom

Slika 3: Evalvacija na daljavo

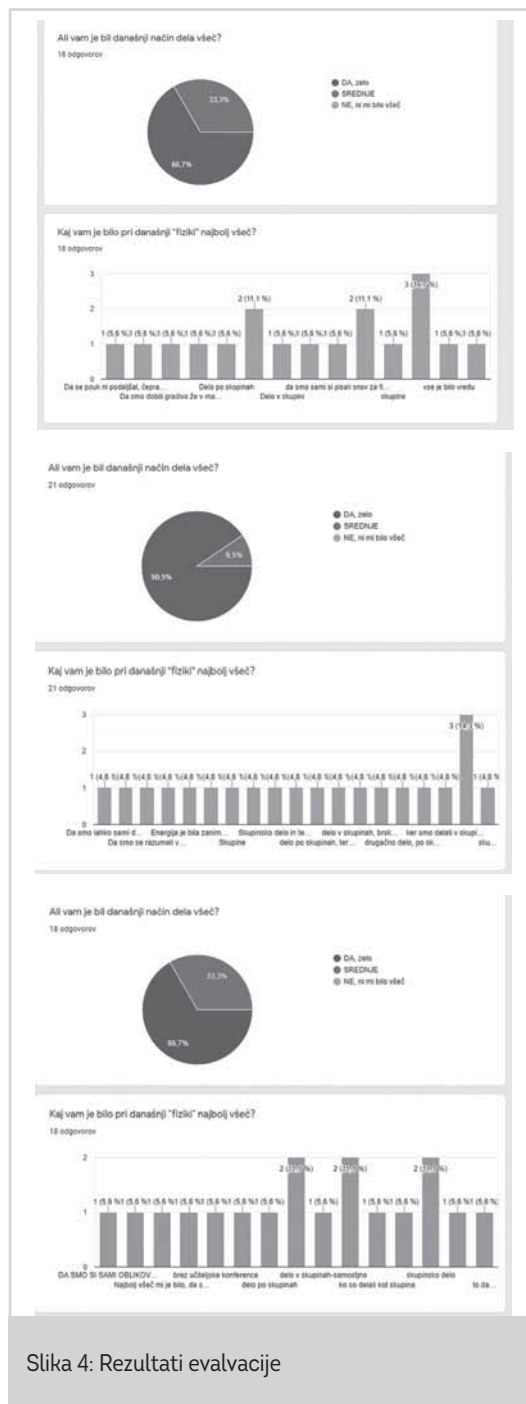
Rezultati so bili razveseljivi, kar se vidi iz priložene slike.

Če vzamemo povprečje, je bilo 75 % učencev z načinom dela zelo zadovoljnih, 25 % pa srednje zadovoljnih. Nikogar ni bilo, ki s tako obliko dela ne bi bil zadovoljen.

Spodaj podajam odgovore, kaj jim je bilo všeč in kaj bi spremenili.

#### Všeč:

- Delo po skupinah
- Delo po skupinah, tudi če je po videokonferenci.
- Sami raziskovali in oblikovali besedilo.
- Brez učiteljeve konference
- Dovolj časa
- Zanimive teme
- Da se pouk ni podaljšal preko ure.
- Gradivo smo dobili že v mapah.
- Da smo se v skupini razumeli.



Slika 4: Rezultati evalvacije

- Brskanje po spletu
- Sami lahko iskali informacije.

#### Kaj bi spremenili:

- Nič (večina odgovorov)
- Da skupina ne bi kopirala teksta.
- Da bi skupino lahko izbrali sami.
- Bolj zanimiva tema
- Malo več časa za povzetek v zvezek



## SKLEP

V prispevku sem želela predstaviti in opisati primer dobre praske, in sicer pouk fizike v povezavi s šolsko knjižnico, ki je bil izveden na daljavo in se je izkazal za dobrega ter med učenci dobro sprejetega. Znanje je tisto, ki smo ga želeli omogočiti učencem, ne glede na drugačno delo – učenje na daljavo ob uporabi IKT zahteva določene spretnosti in veščine.

Ena od pogosto neizkoriščenih lastnosti znanja je njena univerzalnost. Učenci imajo po pravilu več znanja, kot ga znajo uporabiti. Aktivno poučevanje ali učenje sistematično zahteva od učencev, da iščejo, razpoznavajo in izkoriščajo univerzalnost znanja, uskladičenega glede na izvorne kontekste (predalčke), ter da presegajo meje med predalčki in vzpostavljajo med-kontekstualne povezave. Zato aktivni pouk na nekem specifičnem področju povečuje kompetence tudi na drugih področjih. Vložek, ki je potreben za uspešno aktivno poučevanje, se lahko pokaže šele čez nekaj časa. Kratkoročni učinki so lahko skromni ali celo negativni, dolgoročni pa zanesljivo ustvarjajo boljše in bolj polno znanje. Uvajanje in uveljavljanje aktivnega pristopa pri pouku naravoslovja ni preprosto. Je zahtevno delo za učitelja in za učence. Od učitelja zahteva večjo angaži-

**Aktivni pouk na nekem specifičnem področju povečuje kompetence tudi na drugih področjih. Vložek, ki je potreben za uspešno aktivno poučevanje, se lahko pokaže šele čez nekaj časa. Kratkoročni učinki so lahko skromni ali celo negativni, dolgoročni pa zanesljivo ustvarjajo boljše in bolj polno znanje.**

ranost in skrbnejše priprave, od učencev pa delovno koncentracijo ter stalno razmišljanje in tuhtanje. Učitelj prav zato potrebuje veliko znanja, iznajdljivosti, napora in potrpežljivosti. Aktivni pouk ni kraljevska pot ali bližnjica k znanju, s katero brez truda dosežemo to, česar s klasičnim poukom ne moremo. Je pa način, ki prinaša nekoliko boljše znanje, poleg tega pa vrsto še kompetenc, ki niso pomembne le za naravoslovje, ampak so splošnega značaja. Pri naša tudi večje zadovoljstvo s poukom, večjo motivacijo in samozavest (Kranjc, 2015).

Vsekakor bo za uspešno delovanje skladno z (tehnološkim) razvojem treba razvijati vse oblike pismenosti na kar najvišji ravni. Učitelji in preostali strokovni delavci šol bomo morali najprej sebe kar najbolje opremiti s širokim naborom znanj in veščin, saj bomo le tako lahko ustrezno usmerjali aktiven pouk. V današnjem času učitelj ni več edini vir informacij in od posredovalca/demonstratorja znanja je dobil popolnoma novo vlogo – postaja motivator/animator, ki ustvarja ustrezne pogoje za aktivno učenje. Uporaba IKT je v pouk vnesla svežino in predvsem drugačen pristop učitelja k delu v razredu, hkrati pa je lahko tudi orodje za diferenciacijo in lažji napredek pri usvajanju učnih ciljev. ●

### Viri in literatura

- Grosman, M. (2010). Kakšne pismenosti potrebujemo za 21. stoletje. *Sodobna pedagogika*, let. 61, št. 1, str. 16–27.
- Kranjc, T. (2015). Aktivno učenje – višja raven znanja? *Aktivnosti učencev v učnem procesu*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 387–402. Pridobljeno 21. 12. 2020 s spletne strani: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/3178/>.

- Lipovšek Lenasi, I., Skvarč, M., Mršnik, S. (2013). Z (med)predmetnim razvijanjem bralne pismenosti do kakovostnejšega znanja. *Vzgoja in izobraževanje*, let. XLIV( št. 2-3), str. 43–46.
- PISA 2009 Results: What Students Know and Can Do – Student Performance in Reading, Mathematics and Science. Vol. I. (2010). OECD. Pridobljeno 5. 1. 2021 s spletne strani: <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/48852548.pdf>.



**ANDREJA URBANEC**, univ. dipl. bibl. in prof. geografije, knjižničarka na OŠ Orehek Kranj  
Naslov: OŠ Orehek Kranj, Zasavska cesta 53a, 4000 Kranj  
E-naslov: [andreja.urbanec@osorehek.si](mailto:andreja.urbanec@osorehek.si)

# Branje pravljic in pouk na daljavo na OŠ Franja Malgaja Šentjur

Remote Reading of Fairy Tales and Distance Learning in Primary School Franjo Malgaj, Šentjur



Aleksandra Lampret Senčič

## Izvleček

Na OŠ Franja Malgaja Šentjur smo v času pouka na daljavo strokovni delavci otrokom lajšali pouk z branjem pravljic. V prilagojenem programu smo po dnevni izvedbi ur pouka na daljavo krepili medsebojne vezi z učenci s pomočjo večernega branja. Ob branju pravljic smo krepili odnos strokovnega delavca z otrokom, spoznali otroke na daljavo v drugi luči, jim lepšali čas in pomagali premagovati ovire pri pouku na daljavo. K poslušanju pravljic smo povabili bratce in sestre ter staršem pomagali krepiti družinsko pismenost. S strokovnim pristopom in timskim sodelovanjem smo nadgradili socialni in kulturni kapital otrok. V ospredje smo postavili počutje naših otrok, vzdrževanje medsebojnega stika na daljavo ter krepili bralno razumevanje. Način vzdrževanja stika z otroki med trajanjem pouka na daljavo je tudi pot branja pravljic. Mi smo se ga lotili z veseljem, delovno vnemo in mislijo na lajšanje poteka pouka na daljavo.

## Ključne besede:

branje, delo na daljavo, pouk, spodbujanje branja na daljavo

UDK 028:37.018.43

## Keywords:

reading, remote work, learning, encouraging remote reading

## Abstract

During the distance learning period, the professional workers at the Primary School Franjo Malgaj in Šentjur facilitated the classes by reading fairy tales to children. The adjusted programme allowed us to strengthen our connections with students by engaging in evening reading after the daily implementation of distance learning classes. The time dedicated to reading fairy tales allowed professional workers to enhance their relationship with the children, see them in a different light, help them pass the time in a pleasant way and assist them in facing the challenges of distance learning. We invited their siblings to listen to the fairy tales with us and helped the parents in promoting family reading literacy. With a professional approach and teamwork, we upgraded the children's social and cultural capital. The wellbeing of our children, maintaining of our relationships remotely and enhancing reading comprehension were at the forefront of our work. Reading fairy tales is one of the ways to maintain the contact with the children during the distance learning period, which was approached with joy, enthusiasm and the intent to facilitate distance learning.

## UVOD

Osnovna šola Franja Malgaja Šentjur se ponša s častitljivo starostjo sto desetih let. Danes šolo obiskuje 584 učencev (35 oddelkov), zanje pa skrbi 60 strokovnih delavcev. Šola kot hram učenja in znanja vsem vpletenim v učno-vzgojni proces, strokovnim delavcem in učencem, ponuja širok in pester nabor možnosti za socialno učenje. Spodbujanje spretnosti socialnega učenja v času pouka na daljavo je kompleksna in zahtevna naloga. Osnovna šola pod vodstvom mag. Jureta Radiška utrjuje pot novim izzivom na področju šolanja, še posebej v času trajanja pouka na daljavo.

Šola izvaja tri izobraževalne programe: program rednega osnovnošolskega izobraževanja, program rednega izobraževanja s prilagojenim izobraževanjem in dodatno strokovno pomočjo ter program prilagojenega izobraževalnega programa z nižjim izobrazbenim standardom, kar je v slovenskem šolskem prostoru redkost. Učenci šole so večji ravnanja z IKT, na kar smo jih pripravljali pred izvajanjem pouka na daljavo, njihove večine so plod uvajanja računalniške pismenosti pri otroku od vstopa otroka v šolo dalje. Šola izvaja mnogo projektov, s katerimi navaja otroke na samostojno ravnanje z IKT in razširjanje znanja na področjih računalniške pismenosti.

Učenci v prilagojenem programu so dejavni v treh oddelkih, obiskujejo pouk od prvega do devetega razreda. V času trajanja pouka na daljavo so učenci z učitelji in preostalimi strokovnimi delavci, ki poučujejo v oddelkih, redno sodelovali pri učnih obveznostih, ki zahtevajo delo z računalnikom. Pri učencih s posebnimi potrebami imajo socialni stiki pomembno vlogo. Peček in Lesar (2006) poudarjata, da je šola tista, ki mora otrokom nuditi izkušnjo življenja v okolju ter s tem spodbuditi racionalen razmislek o različnih načinih in konceptih življenja. S tem naj bi dosegla enega od svojih ciljev, tj. rahljanje stereotipov in predsodkov. Rahljanje predsodkov z vključenostjo otrok v prilagojeni program na redni osnovni šoli in s tem paralelno izvajanje prilagojenega učnega programa nudi vsem, ki vstopajo v šolo, pogled na demokratično vključenost otrok v vzgojno-izobraževalne procese, inkluzivno vključeva-

nje otrok v šolski prostor. Smo šola, ki spodbuja šolanje otrok v nespecializiranih ustanovah, nagibamo se k specializiranim strokovnjakom v rednih vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Z omenjenimi koncepti sprejemanja otrok v redne izobraževalne sisteme podpiramo čim bolj kakovostno vključevanje otrok in njihovih staršev v delo in življenje šole, kar je ravnatelj šole še posebej zapisal v Letnem delovnem načrtu šole (Radišek, 2020), in spodbujanje dobrih medosebnih odnosov.

Ob izvajanju pouka na daljavo smo se zavedali, da učenci potrebujejo mnogo več spodbud za krepitev socialnega stika, za zmanjševanje šolskega stresa, kar smo uresničevali z motivacijskimi spodbudami, igrami, e-voščili, branjem in povezovanjem na igriv in socialno kompetenten način. V prilagojenem programu smo še posebno pozornost namenili medpredmetnemu povezovanju in branju pravljic otrokom ob večernem času. Pri izvajanju branja pravljic smo bili usmerjeni na otrokov individualiziran program. Zavedali smo se, da je zaslon lahko »živ predmet«, bili smo usmerjeni na odnose, ki jih vzpostavljamo s takšnim načinom dela. Otroke smo ves čas izvajanja pouka na daljavo spodbujali, jim pošiljali motivacijske stavke, slike z empatično vsebino, prvoosebne stavke. Velikokrat smo jim povedali, da jih pogrešamo, jih imamo radi. Najbolj pomemben pa je bil neposreden stik z učenci prek videopovezav.

## KONCEPTI SPREJEMANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI V EVROPI DANES

V Poročilu Evropske agencije (2003) piše, da si Švedska, Italija, Španija, Grčija, Portugalska, Islandija in Norveška prizadevajo za integracijo večine učencev v redni šolski sistem, učenci imajo raznolik sistem ustrezne podpore; v posebnih institucijah je manj kot 1 odstotek učencev. »Vključevanje staršev pri procesu šolanja otrok s posebnimi potrebami ima razvito Avstrija, kjer naloge komisije za usmerjanje opravlja deželni šolski svet in o prilagoditvah, skupaj s starši, od leta 2008 odloča šolski forum.« (Aberšek, 2007, str. 5) Segregacijo otrok s posebnimi potrebami imajo uveljavljeno v Belgiji, Nemčiji, Nizozemski, Italiji, Švedski,

**Ob izvajanju pouka na daljavo smo se zavedali, da učenci potrebujejo mnogo več spodbud za krepitev socialnega stika, za zmanjševanje šolskega stresa, kar smo uresničevali z motivacijskimi spodbudami, igrami, e-voščili, branjem in povezovanjem na igriv in socialno kompetenten način.**



**Učenci prilagojenega programa so z branjem knjig za redno domače branje razvijali aktivno branje in poustvarjanje tudi med izvajanjem pouka na daljavo, z branjem pravljic smo jim strokovni delavci obogatili večere.**

kjer poteka kurikularna intergracija in izogibanje segregaciji, medtem ko Danska zagovarja fleksibilen sistem izobraževanja in nudi kontinuum oblik pomoči (Aberšek, 2007).

Raziskava Peček Čuk in Lesar (2010) kaže, da se otroci s posebnimi potrebami v primerjavi z drugimi otroki, po mnenju slovenskih učiteljev, manj prilagodijo delu v razredu, se v šoli slabše počutijo, so manj priljubljeni in sprejeti med sošolci, si v manjši meri želijo biti v središču pozornosti in jim lahko manj zaupamo kot drugim otrokom. Učitelji menijo, da so otroci s posebnimi potrebami manj samokritični, manj samozavestni, manj samostojni, se manj zavzemajo za svoje pravice in so bolj zadržani do drugih otrok. K spreminjanju navedenih ugotovitev lahko strokovni delavci prispevamo tako, da učence in njihove starše čim bolj vključujemo v socialni in kulturni kapital šole. Potrebno je veliko medsebojnega elana, povezanja, sodelovanja, razumevanja.

Učenci v razredih imajo priložnost ob sprejemanju drugačnosti spoznavati spodbujanje močnih področij otrok z vključevanjem otrok s posebnimi potrebami v vse dejavnosti na šoli, s spodbujanjem rezilientnosti učenci postajajo samozavestnejši in samostojnejši. Pojma drugačnosti se v instituciji, kot je naša, ne sprejema manj priljubljeno, temveč empatično, s pravičnim ravnanjem do vseh. To pa ne pomeni, da učenci s posebnimi potrebami nimajo težav, jih ne občutijo, pri tem pa strokovni delavci težav ne zaznavamo. Prav nasprotno, z vsako prepoznano težavo se sproti soočamo, koordiniramo medsebojno delo v najvišjo korist in pomoč otroku. S sprejemanjem drugačnosti in vključevanjem otrok v vse segmente življenja in dela na šoli spodbujamo vključevanje socialno šibkejših otrok.

V prilagojenem programu smo v času pouka na daljavo ugotovili, da učenci potrebujejo več rednega stika z učiteljem v živo, ki pa ne temelji samo na pogovoru in usmerjanju v vodene dejavnosti, temveč zahteva v medosebnih odnosih tisto nekaj več. Nekaj več, kar nadstandardno nadgrajuje medosebno sodelovanje. Izvajali smo ure branja pravljic. Vsak učitelj, ki je želel otrokom brati pravljice, je razredničarki sporočil, kdaj, ob katerih večerih

bo na razpolago otrokom pri branju pravljic. Branju pravljic se je pridružila tudi šolska knjižničarka.

## ZAKAJ SMO IZBRALI DEJAVNOST BRANJA PRAVLJIC?

Učenci prilagojenega programa so z branjem knjig za redno domače branje razvijali aktivno branje in poustvarjanje tudi med izvajanjem pouka na daljavo, z branjem pravljic smo jim strokovni delavci obogatili večere. Pri izvajanju pouka na daljavo smo vedeli, da so učenci in starši že vpeti v dnevne obveznosti učnega dela. Starši so sledili otrokovemu delu in posvečali svoj čas pomoči otroku, mu svetovali pri načinu šolskih opravil, sledenju urniku in učnim obvezam dneva. Da bi okrepili medsebojno sodelovanje z družinami in pri tem spodbujali obred rednega večernega branja, smo na pomoč staršem pri razvijanju družinske pismenosti pristopili strokovni delavci. Osemnajsta ura je bila izbrana zaradi večernega rituala, po dejavnosti naj bi se otroci umirili in se uredili za odhod v posteljo ali k večernemu počitku.

Pri izbiri pravljic smo sledili razvojnopsihološkim potrebam otrok s posebnimi potrebami, osredotočeni smo bili na individualnost posameznika, osredotočenega na skupno poslušanje. Takšno izvajanje branja pravljic zahteva nekaj specialnopedagoške priprave. Izbirali smo pravljice, ki so godile otrokovemu čustvenemu razvoju, ki so bile prijetne za obravnavanje, niso bile moralizirajoče, izkazovale so veselje do življenja, življenjskega smisla, spodbujale so pozitivno miselno naravnost.

Branje pravljic je igralo pomembno vlogo pri premagovanju bralnih težav otrok. V času, ko bi učenci potrebovali v učnem procesu največ spodbude in sprejemanja učne snovi, je bil ta proces zaradi epidemije prekinjen. Zaradi rdeče niti pomena branja, navade glasnega branja iz razreda nismo hoteli izpustiti, zato smo ga "preselili" pred zaslon. Pri branju pravljic smo izbirali pravljice, primerne razvojni stopnji otrok, in prezentacija pravljice je bila usmerjena skozi zaslon, k otrokom. Izbirali smo pravljice s slikovnim gradivom, ki se je dalo pokazati na zaslonu, da je bilo otrokom

čim bolj dostopno. S spodbujanjem dvosmerne komunikacije otrok, med domom in šolo, smo posredno spodbujali k družinskemu branju tudi starše, z mislijo na čas, ko se bomo že vrnili nazaj v šole.

Na šoli je bila šolska knjižničarka ves čas pouka na daljavo v stiku z otroki, učiteljem je pošiljala redna obvestila o dogajanju v šolski knjižnici. Učenci na šoli so dejavni pri obiskovanju šolske knjižnice, kar se v času pouka na daljavo ni spremenilo. Učenci prilagojenega programa so obiskovali tudi krajevno knjižnico Šentjur, v kateri so lahko učenci prevzeli naročene knjige.

Učenci znajo ravnati z IKT na šoli, saj smo večino časa posvetili opismenjevanju otrok z IKT ter nalaganju oz. pošiljanju gradiv in medsebojnemu obveščanju na omenjenih kanalih še pred izvajanjem pouka na daljavo. Na šoli je tradicija izvajanja, snemanja gradiv za pouk na daljavo, cilj šole je, da v času pouka na daljavo otrokom ne pošiljamo papirnih gradiv. Učenci so navajeni besedne razlage s pomočjo posnetkov in spremljave govora na zaslonu, zato je branje pravljic z neposrednim stikom še nadgradilo sodelovanje z otroki.

Otroci so bili, po dogovoru z učitelji, na dogovorjeni dan povezani prek kanala Google meet, kjer jim je učitelj prebral izbrano pravljico. Temu je sledil pogovor o prebranem. Učitelji so se redno vpisovali v Drive dokument in si tako sporočali vrstni red branja pravljic. Razredničarka je izbrane ure posredovala otrokom v Google učilnico. Izbrali smo ljudske in umetne pravljice, ki so združevale več med seboj neodvisnih zaključenih pripovedi: Živalske pravljice z vsega sveta; Veliki pravljicarji in njihove najlepše pravljice; Slovenske ljudske pravljice; Mamka Bršljanka: pravljice s celega sveta.

Tim strokovnih delavcev, ki se je udeleževal pri branju pravljic otrokom, je sledil cilju razvijanja družinske pismenosti. S tem smo krepili tudi socialne odnose na daljavo. V povezavi s pismenostjo se pojavlja tudi termin družinska pismenost, ki je največkrat definirana kot koncept, ki vključuje nastajajoče izobraževalne dejavnosti v okviru doma in družine (Grginič, 2006, str. 12). Družinska pismenost se težko enoznačno opredeli, raziskovalci L. M. Morrow, J. R. Apratore, D. H. Tracey, S. B. Neuman

(Grginič, 2006, str. 12) zapišejo, da družinska pismenost vključuje načine, na katere starši, otroci in člani razširjene družine uporabljajo pismenost doma in v skupnosti. Lahko se pojavi spontano, med navadami dnevnega življenja in pomaga staršem in otrokom pri tem, da se »stvari opravijo« (prav tam).

»V družinah poteka mnogo aktivnosti, kot so branje, risanje, pisanje, s katerimi starši prenašajo, izražajo ideje, oblikujejo ter sprejemajo komunikacijska sporočila. Nekateri izmed otrok imajo drugačno kulturno identiteto kot otroci, ki so prisotni v domačem okolju od rojstva, pri tem aktivnost družinske pismenosti odseva etično, rasno, kulturno identiteto, dediščino skupnosti, v kateri živijo družine.« (Grginič, 2006, str. 12) Poseben poudarek na razvijanju aktivnega poslušanja je dobrodošel v družinah, kjer materni jezik ni slovenščina. Ideja, ki nas je navdihnila pri branju, je bila, da bi mlajšim otrokom kasneje radi brali starši, dedki, babice, sorojenci, drugi člani družine.

Koliko smo z branjem pravljic "on-line" poskrbeli za spodbujanje družinske pismenosti, bo pokazal čas, trenutni odzivi kažejo, da se poslušanja, branja pravljic udeležujejo učenci sami, njihovi starši ter sorojenci, mlajše sestrice in bratci. Z vzpostavljenim ritualom smo želeli spodbuditi kasnejše samostojno branje knjig ob večerih.

## VZDRŽEVANJE STALNEGA STIKA Z OTROKI

Otroci, ki jim je pouk na daljavo preprečil druženje s sovrstniki, so se ob takšnem aktivno vodenem branju lahko sproščali, razvijali domišljijo in se potopili v svoj sanjski svet. Pri branju pravljic smo zasledili, da so jim skupaj s starši in sorojenci z veseljem prisluhnili tako učenci sedmega kot devetega razreda prilagojenega programa. Čarobnost, ki sta jo izbrani čas in dogodek prinesla v družino, je bila za otroka senzorno in čustveno posebno obarvana. Učitelji smo nemalokrat pripravili primerne vzdušje, osvetlili ozadje s prijetno svetlobo pogosto s svečo.

Po Milčinski in Pogačnik Toličič (1992, str. 67) se strokovnjaki na področju vzgoje in izobraževanja strinjajo, da so prav izkušnje prvih let

**Tim strokovnih delavcev, ki se je udeleževal pri branju pravljic otrokom, je sledil cilju razvijanja družinske pismenosti.**



**Branje pravljic po spletu zahteva malo več didaktične priprave in medsebojnega povezovanja, strokovnega timskega dela, vendar je vanj vredno vložiti trud.**

**Da bi vzpodbudili iskrico interesa za branje, smo spodbujali pozitivno bralno izkušnjo ob večerih pred računalniškim zaslonom.**

šolanja otroka zelo pomembne za prihodnji odnos do dela in zadovoljstvo ob njem. Če k temu razmišljanju dodamo še izkušnje pouka na daljavo, bo zadovoljstvo ob računalniškem zaslonu večje, če bomo strokovni delavci otrokom "skozi zaslon" znali približati učno-vzgojne vsebine na njim prijeten način, tak, ki bo spodbujal močna področja otrok in motiviral področja, na katerih učenci potrebujejo več spodbud. Interes za branje po Bucik in Knaflič (2009, str. 17) »prištevamo k najpomembnejšim dejavnikom notranje motivacije, saj notranja motivacija vznikne zaradi osebnega interesa in lastnih izkušenj, ki jih posameznik razvije v razloge za branje«. (prav tam)

Da bi vzpodbudili iskrico interesa za branje, smo spodbujali pozitivno bralno izkušnjo ob večerih pred računalniškim zaslonom. Pričakovanje, ki je velo iz otrok ob čakanju na začetek branja, je bilo vidno v njihovem vedenju, nemirnosti ob začetku izvajanja, vprašanjih o začetku pravljice, naslovu. Po končanem branju se je po navadi vsul plaz vprašanj in medsebojnega razpredanja o pravljici, ki je sprožil pripovedovanje o življenjskih izkušnjah otrok. Pravljice, ki niso imele ilustracij, so bile krajše od tistih, ki so vsebovale ilustracije, saj smo tako želeli vsebinsko osredotočenost otrok obdržati na najvišjem možnem nivoju, kar je pri delu ob zaslonu pomembno.

Strokovnjaki so ugotovili, da obstaja splošen odnos do branja, po Bucik in Knaflič (2009, str. 21) so to: odnos do literarnih zvrsti, do posameznih avtorjev, ilustratorjev, ki se razprostira od negativnega do pozitivnega odnosa do branja in knjig. Strokovni delavci smo pripomogli k ustvarjanju pozitivnega mišljenja o koristnosti branja pravljic.

## SKLEP

Sodelovalne situacije pri pouku na daljavo so nas pripeljale do spoznanja, da so pravljice koristne in hkrati zabavne, pri pouku na daljavo pomagajo krepiti socialne stike, medsebojno komunikacijo, razmišljanje in vrednotenje prebranega dela, zadovoljijo odnos strokovne-

ga delavca z otrokom, pritegnejo k poslušanju sorojence in starše. Učenci so ob poslušanju pravljic lahko prepoznavali svoja čustva, spoznavali so življenje in načine reševanja težav vsakdanjika s priklicem nauka iz pravljice. Ob poslušanju pravljic so se učenci sproščali, spoznavali lastne življenjske izkušnje, kar je najpomembnejše, tudi na daljavo smo s kakovostnim povezovanjem krepili vezi, ki so pomembne ob izvajanju pouka na daljavo.

Branje pravljic po spletu zahteva malo več didaktične priprave in medsebojnega povezovanja, strokovnega timskega dela, vendar je vanj vredno vložiti trud.

Navsezadnje je čarobnost pravljic pripomogla k zmanjšanju stisk, ki se lahko pojavijo ob izvajanju pouka na daljavo, in dala božičnemu vzdušju ščepec privlačne magije. ●



Slika 1: Paketki knjig iz šolske knjižnice za prevzem na dom



Slika 2: Učenci v trenutku razpredanja misli

## Viri in literatura

- Aberšek, B., Kordigel Aberšek, M., Schmidt, M., Pinter, B. (2007). *Starši – najuspešnejši člen pri podpori in usposabljanju ljudi s posebnimi potrebami. Zakaj ravno jaz?* Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Grginič, M. (2006): Družinska pismenost. Domžale: Izolit.
- Haramija, D. (2017): Razvijanje družinske pismenosti: V objemu besed: priročnik za starše. Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Knaflič, L., Bucik, N. (2009): Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Milčinski J., Pogačnik - Toličič, S. (1992): Pravljičica za danes in jutri. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Peček Čuk, M., Lesar, I. (2010). Učitelji o vedenjskih reakcijah in učnem uspehu učencev s posebnimi potrebami v redni osnovni šoli. *Socialna pedagogika*. 13. 3. 335–352.
- Peček, M, Lesar, I. (2006). Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost. Ljubljana: Sophia.
- Poročilo Evropske agencije (2003). *Ključna načela za spodbujanje kakovosti inkluzivnega izobraževanja*. Pridobljeno s [https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education\\_key-principles-SL.pdf](https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education_key-principles-SL.pdf).
- Radišek, J. (2020). Letni delovni načrt OŠ Franja Malgaja Šentjur. Pridobljeno z: *Letni delovni načrt | OŠ Franja Malgaja Šentjur (arnes.si)*.



**MAG. ALEKSANDRA LAMPRET SENČIČ**, prof. def., zaposlena je na OŠ Franja Malgaja Šentjur, v oddelku prilagojenega programa in kot izvajalka dodatne strokovne pomoči na matični šoli.  
Naslov: OŠ Franja Malgaja Šentjur, Ulica skladateljev Ipavcev 2, 3230 Šentjur  
E-naslov: [aleksandra.lampret-sencic@guest.arnes.si](mailto:aleksandra.lampret-sencic@guest.arnes.si)

# Virtualni obisk 36. Slovenskega knjižnega sejma

A Virtual Visit to the 36th Slovene Book Fair



Andreja Nagode Burger

## Izvleček

V prispevku je opisana organizacija in izpeljava virtualnega obiska 36. Slovenskega knjižnega sejma, Cankarjevega doma in Narodne in univerzitetne knjižnice. Šolska knjižničarka je nadarjene učence od 6. do 9. razreda učence povabila na virtualni obisk prek izdelanega učnega gradiva v PowerPointu. Sestavljeno je iz interaktivnih predstavitev vseh treh postaj obiska, vabila za obisk kulturnih dogodkov in naloge za učence.

## Ključne besede:

Slovenski knjižni sejem, virtualni obisk, pouk na daljavo, epidemija, osnovna šola, šolska knjižnica

UDK 028:37.018.43

## Keywords:

Slovene Book Fair, virtual visit, distance learning, epidemic, primary school, school library

## Abstract

The article describes the organisation and implementation of a virtual visit to the 36th Slovene Book Fair, the cultural and congress centre Cankarjev dom and the National and University Library. The school librarian invited the gifted students from grades 6-9 to participate in the virtual visit through a learning material created in Powerpoint, consisting of interactive presentations of all three places of visit, an invitation to visit cultural events and a task for the students.



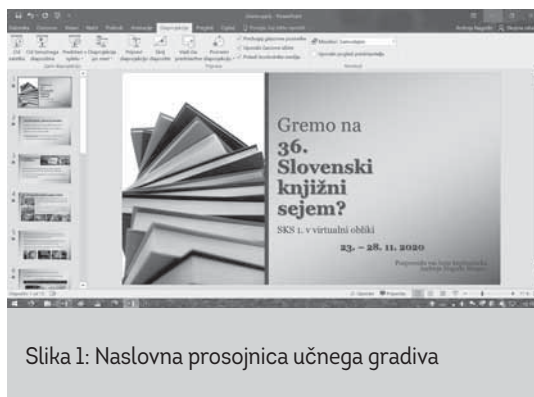
## GREMO NA VIRTUALNI KNJIŽNI SEJEM?

Šolski knjižničarji sodelujemo pri organizaciji obiskov učencev na različnih kulturnih prireditvah in ustanovah. Obisk 36. Slovenskega knjižnega sejma smo načrtovali za prijavljene učence OŠ Komenda Moste od 6. do 9. razreda. Ker sejma zaradi epidemije ni bilo mogoče obiskati v praksi, je šolska knjižničarka po pogovoru s šolsko svetovalno službo in vodstvom povabila na prvi virtualni obisk knjižnega sejma vse učence, ki so prepoznani kot nadarjeni.

**Ker sejma zaradi epidemije ni bilo mogoče obiskati v praksi, je šolska knjižničarka po pogovoru s šolsko svetovalno službo in vodstvom povabila na prvi virtualni obisk knjižnega sejma vse učence, ki so prepoznani kot nadarjeni.**

## PREDSTAVITEV UČNEGA GRADIVA

Šolska knjižničarka je pripravila učno gradivo, s katerim jih je povabila na virtualni izlet v Ljubljano. Sestavljen je bil iz treh tematskih sklopov – Slovenski knjižni sejem, Cankarjev dom in Narodna in univerzitetna knjižnica (v nadaljevanju NUK).

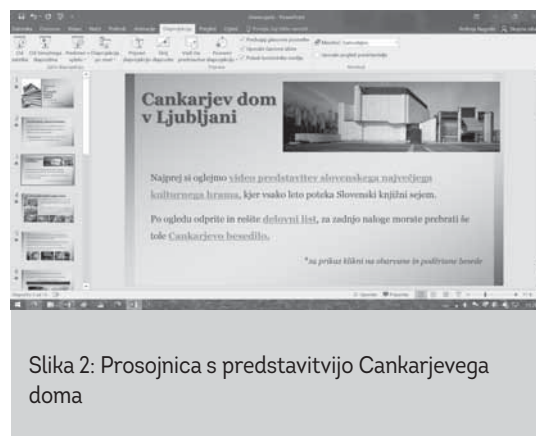


Slika 1: Naslovna prosojnica učnega gradiva

Vsak sklop je bil sestavljen iz interaktivne predstavitve kulturnega doma oziroma kulturne ustanove, vabila k virtualnem raziskovanju in naloge za učence po opravljenem virtualnem obisku. Celotno učno gradivo temelji na javno dostopnih spletnih povezavah iz različnih spletnih okolij. Ker je celotni načrtovani obisk temeljil na obisku Slovenskega knjižnega sejma, ki vsako leto poteka v Cankarjevem domu, se je virtualni obisk začel s spoznavanjem te kulturne ustanove. Predstavitev slovenskega največjega kulturnega hrama<sup>1</sup> so pripravili v Cankarjevem domu. V

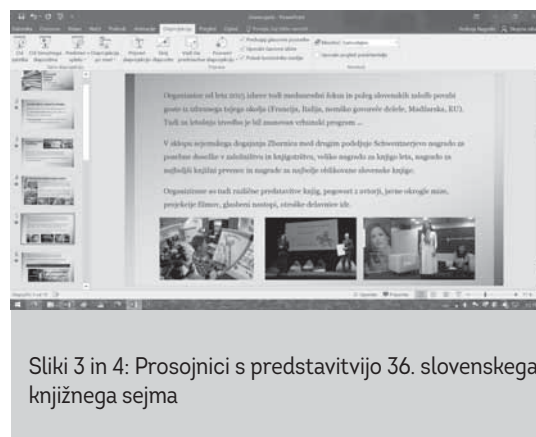
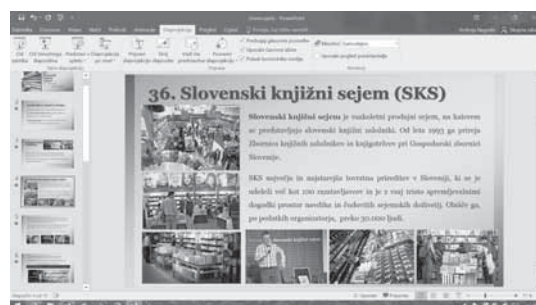
1 Predstavitev Cankarjevega doma: <https://www.youtube.com/watch?v=vQ6LjZHhGAY&t=45s>.

dneh pred sejmom so jo poslali vsem zainteresiranim pedagoškim delavcem osnovnih šol, ki so jo potrebovali za organizacijo šolskega dela na daljavo. Pripravili so tudi delovne liste za posamezno vzgojno-izobraževalno obdobje osnovne šole in odlomke Cankarjevih besedil, potrebne za reševanje delovnih listov.



Slika 2: Prosojnica s predstavitvijo Cankarjevega doma

V naslednjem delu učnega gradiva so učenci izvedeli osnovne informacije o tradicionalni kulturni prireditvi,<sup>2</sup> ki je že šestintridesetič potekala v Cankarjevem domu, letos pa zaradi epidemioloških okoliščin prvič v virtualni obliki.



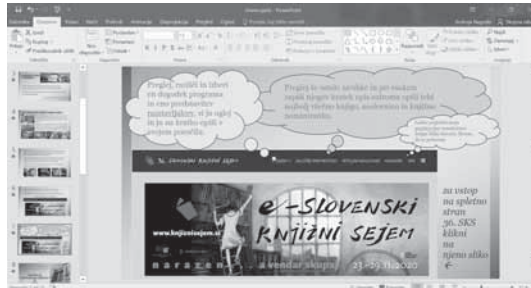
Sliki 3 in 4: Prosojnici s predstavitvijo 36. slovenskega knjižnega sejma

2 Dostopno na [https://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenski\\_knji%C5%BEni\\_sejem](https://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenski_knji%C5%BEni_sejem).



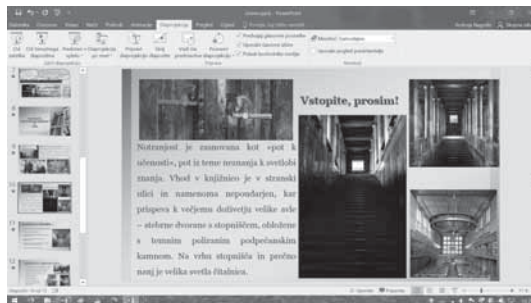
**Izbrati so morali en dogodek in eno predstavitev razstavljalcev, najbolj vsečno knjigo, naslovnico in knjižno nominiranko.**

V nadaljevanju so bili povabljeni na spremljanje vseh kulturnih dogodkov<sup>3</sup> v času trajanja sejma. Sledila jo jasna in kratka navodila, kaj učenci naredijo med virtualnim obiskom in po njem. Izbrati so morali en dogodek in eno predstavitev razstavljalcev, najbolj vsečno knjigo, naslovnico in knjižno nominiranko.



Slika 5: Prosojnica z navodili za virtualni obisk 36. Slovenskega knjižnega sejma. Vse izbrano so kratko in jedrnatno predstavili v končnem poročilu tega virtualnega obiska.

V zadnjem sklopu so izvedeli glavne informacije o Narodni in univerzitetni knjižnici.

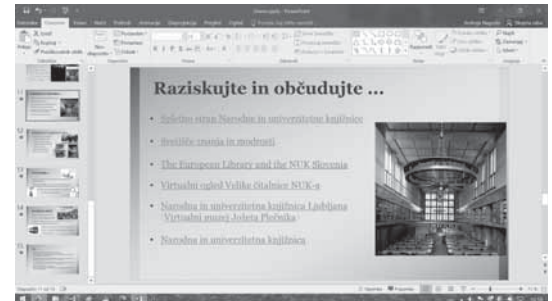


Sliki 6 in 7: Prosojnici s predstavitevjo NUK-a

Samostojno raziskovanje so nadaljevali na različnih spletnih straneh prek povezav v uč-

3 Dostopno na <https://www.knjzisejem.si/index.php/sl/e-sejem/program> (op. av.: aktivna je bila samo v času sejma, 23.–28. 11. 2020).

nem gradivu. Pripeljale so jih na spletni strani Narodne in univerzitetne knjižnice<sup>4</sup> in Virtualnega muzeja Jožeta Plečnika o NUK-u<sup>5</sup> ter do videoposnetkov The European Library and the NUK Slovenia,<sup>6</sup> Virtualni ogled Velike čitalnice NUK-a,<sup>7</sup> Narodna in univerzitetna knjižnica<sup>8</sup> ter do vodnika Svetišče znanja in modrosti.<sup>9</sup>



Slika 8: Prosojnica s povezavami za raziskovanje NUK-a

Ker je zgodovina NUK-a zelo zanimiva in bogata, je bila ena prosojnica namenjena tudi njej. Učenci so si prek zbirnika povezav lahko ogledali prosto dostopne videoposnetke Abeceda Ljubljane – J kot JEZIK,<sup>10</sup> Preteklost in zgodovina NUK,<sup>11</sup> Spomini na NUK med vojno,<sup>12</sup> O Plečniku – Slovenska arhitektura,<sup>13</sup> Plečnikova Ljubljana<sup>14</sup> in mnenje pisatelja Alberta Manguela o pomenu nacionalnih knjižnic.<sup>15</sup>

4 Dostopno na <https://www.nuk.uni-lj.si/> (op. avt.).

5 Dostopno na [https://www.burger.si/Plecnik/Ljubljana\\_NUK/uvod.htm](https://www.burger.si/Plecnik/Ljubljana_NUK/uvod.htm) (op. avt.).

6 Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=desktop&v=KrRCjKtdjxQ> (op. avt.).

7 Dostopno na <https://www.nuk.uni-lj.si/obisk/vodeni-ogledi> (op. avt.).

8 Dostopno na <https://www.visitljubljana.com/sl/poi/narodna-in-univerzitetna-knjiznica/> (op. avt.).

9 Dostopno na [https://issuu.com/nuk-listalnik/docs/svetisce\\_znanja\\_kratek\\_vodnik\\_jul18](https://issuu.com/nuk-listalnik/docs/svetisce_znanja_kratek_vodnik_jul18) (op. avt.).

10 Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=c-Q408yqbtY> (op. avt.).

11 Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=0RoEklelybM&fbclid=IwAR2VC2JumBIXA96p2f0LWKnzWO8k-dlNuwoeVwprEERbhFrE4QOKkO7D0XNw> (op. avt.).

12 Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=CDqE-FoGRNxk> (op. avt.).

13 Dostopno na <https://www.odprtehislovenije.org/objekt/narodna-in-univerzitetna-knjiznica/> (op. avt.).

14 Dostopno na <https://www.visitljubljana.com/sl/obiskovalci/odkrivajte/dozivetja/znamenitosti/clanek/plecnikova-ljubljana/> (op. avt.).

15 Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=Vgmjtfsvmis> (op. avt.).

**Učencem je bilo všeč, da so si lahko sami izbrali dogodek, razstavljalca, naslovnico, knjigo, značilnost ustanove itd. Tudi zato so v svojih poročilih vse izbrano ustrezno utemeljili.**

Na koncu učnega gradiva so bila zapisana še kratka in jedrnata navodila za končno nalogo – poročilo o obisku 1. virtualnega Slovenskega knjižnega sejma. Rok za oddajo je bil teden dni po končanem knjižnem sejmu.

Uporabljeni viri so bili navedeni na koncu učnega gradiva.

## PREDNOSTI IN SLABOSTI

Od 64 učencev, ki so bili povabljeni k sodelovanju v tem virtualnem izzivu, je neobvezno nalogo vrnilo 32 učencev, od tega je bilo 7 nalog odličnih, saj so presegle vsa pričakovanja. Po pregledu oddanih poročil je knjižničarka s sodelujočimi učenci organizirala videokonferenco, ki je bila namenjena evalvaciji. Ugotovili smo, da je bila sodelujočim učencem (polovici vseh povabljenih) ta oblika dela všeč, saj jo

opravili, čeprav je bila neobvezna. Povedali so, da so jo opravili, ker jih je pritegnila vsebina, da so izvedeli zelo zanimive informacije in da bodo takšnih nalog še veseli. Vsi pa smo bili enotnega mnenja, da bi raje obiskali knjižni sejem v živo.

Prednosti predstavljenega interaktivnega učnega gradiva so, da se lahko učenci sami odločijo, kdaj bodo učno gradivo prebrali, pregledali povezave, si pogledali zbrane vsebine in svoje pridobljeno znanje povezali, predstavili in ga utemeljili s praktičnimi primeri. Učencem je bilo všeč, da so si lahko sami izbrali dogodek, razstavljalca, naslovnico, knjigo, značilnost ustanove itd. Tudi zato so v svojih poročilih vse izbrano ustrezno utemeljili.

Slabosti tovrstnega dela z učenci pa so, da organizator – učitelj, knjižničar – nima vpogleda v aktivno sodelovanje učenca, ne more ga motivirati in mu pomagati, ko to potrebuje. ●

## Viri

Abeceda Ljubljane, J kot JEZIK (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.youtube.com/watch?v=c-Q408yqbtY>.

Narodna in univerzitetna knjižnica – spletna stran (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.nuk.uni-lj.si/>.

Narodna in univerzitetna knjižnica (2020). Pridobljeno 15. 10. 2020 s spletne strani <https://www.odprtehiseslovenije.org/objekt/narodna-in-univerzitetna-knjiznica/>.

Narodna in univerzitetna knjižnica. (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.visitljubljana.com/sl/poi/narodna-in-univerzitetna-knjiznica/>.

NUK- Narodna in univerzitetna knjižnica (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani [https://www.burgen.si/Plecnik/Ljubljana\\_NUK/uvod.htm](https://www.burgen.si/Plecnik/Ljubljana_NUK/uvod.htm).

Pisatelj Alberto Manguel o pomenu nacionalnih knjižnic (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.youtube.com/watch?v=Vgmjtfsvmis>.

Plečnikova Ljubljana (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.visitljubljana.com/sl/obiskovalci/odkrivajte/dozivetja/znamenitosti/clanek/plecnikova-ljubljana/>.

Predstavitev Cankarjevega doma (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.youtube.com/watch?v=vQ6LjZHhGAY&t=45s>.

Spletna stran 36. Slovenski knjižni sejem (2020). Pridobljeno 21. 11. 2020 s spletne strani <https://www.knjiznisejem.si/index.php/sl/e-sejem/program>.

Svetišče znanja (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani [https://issuu.com/nuk-listalnik/docs/svetisce\\_znanja\\_kratek\\_vodnik\\_jul18](https://issuu.com/nuk-listalnik/docs/svetisce_znanja_kratek_vodnik_jul18).

The European Library and the NUK – Slovenia (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.youtube.com/watch?v=desktop&v=KrRCjKtdjxQ>.

Tomaž Potza – Spomini na NUK med vojno (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.youtube.com/watch?v=CDqEFoGRNxk>.

Velika čitalnica (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.nuk.uni-lj.si/obisk/vo-deni-ogledi>.

Zgodovina Narodne in univerzitetne knjižnice (2020). Pridobljeno 19. 11. 2020 s spletne strani <https://www.youtube.com/watch?v=0RoEklelybM&fbclid=IwAR2VC2JumBIXA96p2f0LWKnzWO8kdlNuwoeVwrpEERbhFrE4QOKkO7D0XNw>.



**ANDREJA NAGODE BURGER**, univ. dipl. bibl. in prof. slov. jezika, knjižničarka na OŠ Komenda Moste  
Naslov: Osnovna šola Komenda Moste. Glavarjeva cesta 37, 1218 Komenda  
E-naslov: [andreja.nburger@oskomenda-moste.si](mailto:andreja.nburger@oskomenda-moste.si)

# Detektiv na daljavo

## A Remote Detective



Simona Ostović

### Izvleček

Teoretiki in praktiki so bili še pred nekaj leti mnenja, da IKT ne bo nadomestila klasičnega poučevanja in učenja. Pa vendar je danes to naša realnost. Pouk se je iz učilnice prenesel v domove. Učiteljeva razlaga je posneta ali pa se izvaja na daljavo prek videokonference. Tudi delo z nadarjenimi učenci se lahko preseli v virtualni svet, saj ta ponuja ogromno možnosti za pripravo in izvajanje različnih aktivnosti za nadarjene učence. Obstaja veliko spletnih orodij in platform, v katere moramo samo vključiti idejo za aktivnosti. In tako je v sodelovanju s knjižničarko Andrejo Urbanec v času prvega obdobja dela na daljavo zrasla ideja Detektiv za eno noč, ki sva jo izpeljali v sklopu Noči knjige. Učenci, deljeni v skupine po tri, so v ločenih videokonferenčnih sobah reševali detektivske uganke in pisali detektivske zgodbe, ki so jih na koncu predstavili tudi preostalim sodelujočim. Učenci so bili zelo navdušeni in na njihovo željo je v času drugega obdobja pouka na daljavo potekal še en detektivski večer. Potepali so se po virtualni Sloveniji, ob detektivskih ugankah pa spoznali tudi marsikaj novega in zanimivega o domovini.

### Ključne besede:

nadarjeni učenci, delo na daljavo, detektivski večer, uganke, timsko delo, Noč knjige

UDK 37.018.43

### Keywords:

gifted students, remote work, detective night, puzzles, teamwork, Book Night

### Abstract

Only a few years ago, theorists and practitioners believed that ICT would not replace traditional teaching and learning. Today, this is our reality. Classes have been moved from the classrooms into our homes and the teaching is either recorded or performed remotely via videoconference.

The work with gifted students can also be moved online as it offers a wide variety of options to prepare and implement different activities for gifted students. There are many online tools and platforms that can be used simply – all that is needed is an idea for the activity. Thus, in the first wave of distance learning, an idea was born in collaboration with the school librarian Andreja Urbanec of “A Detective for One Night”, which was implemented in the framework of Book Night. Small groups consisting of three students were formed, which were solving detective puzzles and writing detective mysteries in separate videoconference rooms, and then presented them to other participants. The students were very enthusiastic and upon their request, another detective night was organised during the second wave of distance learning, in which they visited a virtual Slovenia, learning many new and interesting facts about Slovenia through detective puzzles.

**Nihče niti pomislil ni, da bi se kaj takega lahko zgodilo – a pouk se je iz učilnice prenesel v virtualno učilnico, v virtualni svet.**

## 1 UVOD

Uporaba IKT pri pouku je že nekajletna praksa učiteljev. Tudi spletne učilnice in spletni učbeniki so že bili pripomočki marsikaterega učitelja pri izvajanju pouka. Webinarji so se v šolah začeli pojavljati kot odgovor na pomanjkanje časa in želje po samouravnavanju izobraževanja učiteljev. Redkokdo je pomislil, da bi sestanke, delavnice ali pouk izvajali na daljavo. V šolah se je vse to zdelo neizvedljivo. Nihče niti pomislil ni, da bi se kaj takega lahko zgodilo – a pouk se je iz učilnice prenesel v virtualno učilnico, v virtualni svet.

Vendar ni samo pouk tisti, ki se izvaja na daljavo. Ne smemo pozabiti, da je posebno skrb treba nameniti tudi nadarjenim, ki – po mnenju mnogih strokovnjakov doma in po svetu – lahko čas epidemije doživljajo še bolj intenzivno kot običajni učenci (po prispevkih in raziskavah, ki jih je objavil Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti).

## 2 DELO Z NADARJENIMI UČENCI

Z nadarjenimi učenci se v našem šolskem prostoru sistematično in aktivno ukvarjamo že več kot 20 let (Jurišević, 2012; Bezić, 2012b). Le-to je urejeno z zakonodajo, z njimi se ukvarjajo stroka in vzgojno-izobraževalne institucije ali pa posamezni strokovnjaki in učitelji. Kljub temu pa je velikokrat delo z nadarjenimi učenci odvisno predvsem od posluha za nadarjene učence in motivacije posameznega učitelja.

Če želimo nadarjenim učencem nuditi celosten razvoj in spodbujati razvoj njihovih potencialov, jim moramo omogočiti individualizacijo in diferenciacijo pouka, učnih vsebin in drugega dela. Poleg rednega šolskega programa pa nadarjeni potrebujejo njim prilagojene programe in dejavnosti, da bi z njimi razvijali svoje potenciale (Koncept, 1999). Zato so v Konceptu predlagane naslednje prilagoditve in oblike dela z nadarjenimi učenci:

- zahtevnejše naloge, individualne zadolžitve, sodelovalno učenje in posebno domače delo,
- dodatni pouk in priprava na tekmovanja,
- individualizirani programi,

- vzporedni in obogatitveni programi (tabori, ekskurzije, sobotna šola),
- izbirni predmeti in interesne dejavnosti,
- raziskovalno delo,
- kreativne delavnice in programi za razvijanje socialnih spretnosti,
- hitrejša napredovanje.

Toliko kot se je pomembno posvečati nadarjenim znotraj pouka, toliko so pomembni tudi obogatitveni programi, saj po navadi predvsem z njimi lahko omogočimo celosten razvoj otroka, razvijanje njegove osebnosti, sposobnosti, interesov in samopodobe.

Prav tako z obogatitvenimi dejavnostmi laže sledimo bistvenim načelom Koncepta: bogatimo in širimo temeljno znanje ter razgledanost z uporabo sodelovalnih in višjih oblik učenja, razvijamo ustvarjalnost, kritično, logično in divergentno mišljenje, omogočimo druženje in spoznavanje med učenci z enakimi potrebami in interesi ter nudimo možnost udeleževanja na učenčevem močnem področju.

Izkušnje v šoli kažejo, da se v poplavi raznovrstnih popoldanskih dejavnosti – tako športnih, glasbenih kot tudi kulturnih – včasih zgodi, da učenci preprosto nimajo več ne časa ne interesa, da bi se udeležili popoldanskih dejavnosti za nadarjene učence.

Zato pri tem veliko vlogo igra motivacija.

## 3 MOTIVACIJA

Velikokrat se sprašujemo, zakaj so nekateri učenci pri pouku bolj aktivni kot drugi, zakaj pri določenem predmetu učenci delajo bolj zavzeto, pri drugem manj, kaj spodbuja učence za delo.

Razdevšek Pučko (2013) pravi, da je motivacija tisto, kar:

- izzove energijo, čustva in spoznavne procese,
- daje moč za vztrajanje v dejavnosti in za premagovanje ovir,
- usmerja posameznikovo delovanje k postavljenim ciljem,
- vpliva na višjo kakovost dosežkov.



**Strokovnjaki o učitelju, zunanjem motivatorju, menijo, da mora delovati kot zgled, da mora delovati kot zgled, da mora učencem nuditi podporo in pomoč ter jim dati primerno spodbudo za oblikovanje strategij učenja in pozitivne samopodobe ter jih voditi in usmerjati do cilja oz. uspeha.**

Motivacijo številni avtorji delijo na notranjo in zunanjo. Notranja izhaja iz učenca samega, iz njegovih interesov, problemi mu pomenijo izziv, njegov cilj je rešitev problema in znanje. Zunanja motivacija pa so zunanje spodbude staršev in učiteljev. Cilj zunanje motiviranih so ocene, tekmovanja, usmerjeni so predvsem k rezultatom.

Strokovnjaki o učitelju, zunanjem motivatorju, menijo, da mora delovati kot zgled, da mora učencem nuditi podporo in pomoč ter jim dati primerno spodbudo za oblikovanje strategij učenja in pozitivne samopodobe ter jih voditi in usmerjati do cilja oz. uspeha. Raziskave kažejo, da na motiviranost učencev v veliki meri vpliva osebnost učitelja (odprtost, dinamičnost, optimizem, empatija), kakšni so odnosi med njimi (medsebojno poslušanje, zaupanje, strpnost, izražanje pričakovanj), pestrost učiteljevih metod in oblik dela, različne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja, podajanje ustreznih povratnih informacij ter upoštevanje razlik med učenci. Pomembni sta strpnost in pravičnost učitelja (Razdevšek – Pučko, 2013, Juriševič, 2012a, idr). Juriševičeva pa v svojih raziskavah navaja, da so nadarjeni kot motivacijske dejavnike še posebej izpostavili humor pri pouku, reševanje problemov, avtentičnost nalog, skupinsko in raziskovalno delo ter pohvalo in povratne informacije (Juriševič, 2012a)

Že Albert Einstein je bil mnenja, da bi moralo biti poučevanje takšno, da bi ga učenci sprejeli kot vredno darilo in ne kot obremenjujočo obveznost. Prepričan je bil, da je največja učiteljeva umetnost prebuditi radost ustvarjalnega izraza in veselja do znanja.

Najine delavnice so bile popolnoma prostovoljne in ponujene tudi preostalim učencem, ne glede na matematično znanje in sposobnosti. Glede na to da matematika po navadi ni med najbolj priljubljenimi predmeti, je zanimanje za te vrste delavnic presenetljivo veliko. K temu najverjetneje pripomorejo pretekle pozitivne izkušnje ter želja po drugačni vrsti druženja in reševanja problemov, na kar v veliki meri vpliva tudi učitelj.

## 4 AKTIVNOSTI ZA NADARJENE UČENCE V ČASU DELA NA DALJAVO

### 4.1 DETEKTIV ZA ENO NOČ

V času obeleževanja svetovnega dne knjige in Noči knjige sva s knjižničarko Andrejo Urbanec organizirali prvi detektivski večer z naslovom Detektiv za eno noč. Združili sva ljubezen do knjig, ustvarjanja in logičnega razmišljanja in v skrivnostni detektivski svet privabili kar lepo število detektivov.

Učenci od 7. do 9. razreda so se na detektivsko pustolovščino prijaviли prek Google obrazca. Določiti so si morali svoje detektivsko ime, in sicer kot anagram svojega imena in priimka. Lahko so ga sestavili sami, lahko pa so za avtomatično generiranje uporabili enega izmed programov, dostopnih na internetu. Pri sebi so morali imeti tudi tri detektivske pripomočke, ki bi jih lahko uporabili med svojo detektivsko pustolovščino. Učenci so prinesli od blokcev, kalkulatorjev in svinčnikov za zapis dejstev do malice in vilic, če bodo lačni, pahljače, očal in maske, da bodo nevidni, ali čelade proti nevarnostim. S tem sva želeli spodbuditi predvsem njihovo domišljijo.



Slika 1: Primer detektivskih pripomočkov enega izmed detektivov

Oblikovali sva skupine po 3 učence iz iste generacije. Timsko delo je ena izmed ključnih oblik dela, ki v sodobnem času privede do spoznanj in rešitev katere koli vrste izzivov. In učenci so ugotovili, da ni lahko uskladiti različnih idej in mnenj.

Večer se je odvijal prek Google Meet video-konference. Uvodni in zaključni del smo imeli v skupni videokonferenčni sobi. Tam so učenci

dobili vsa navodila za delo in v to sobo so se kasneje vračali preverit rešitve in predstaviti svoje izdelke. Glavni del detektivske pustolovščine pa je potekal ločeno po skupinah, vsaka skupina v svoji videokonferenčni sobi. Ena od naju je bila ves čas prisotna v glavni sobi, kamor so učenci hodili po namige in rešitve, druga pa je kot moderatorka hodila po preostalih sobah in preverjala, kako gre učencem.

**Naloge so bile učencem dostopne v Google dokumentih, kjer je vsaka skupina imela svojo mapo, kamor so zapisovali tudi rešitve.**

Naloge so bile učencem dostopne v Google dokumentih, kjer je vsaka skupina imela svojo mapo, kamor so zapisovali tudi rešitve.

Večer je bil sestavljen iz 4 preizkušenj. Najprej so morali prebrati odlomek iz knjige *Mož*, ki je računal (avtor Malba Tahan) in matematično razložiti situacijo iz odlomka. Skupine so se znašle različno – odlomek je lahko nekdo izmed učencev delil na zaslonu, nekdo ga je lahko bral glasno ali pa so ga tiho prebrali vsak zase. Nato so morali sestaviti svojo zgodbo, v kateri so uporabili matematični trik iz odlomka. Spet je nekdo delil zaslon in pisal v skupni dokument, da so izoblikovali zgodbo. Svoje zgodbe so skupine na koncu predstavile v skupni sobi.

Primer napisane zgodbe učencev:

### SPRAŠEVANJE PO KARANTENI

*Nekega lepega majskega dne, ko smo prišli po karanteni v šolo, je učiteljica matematike ugotovila, da se učencem nič ne sanja o učni snovi. Zato se je odločila, da učence razporedi v skupine, tako da so bili skupaj učenci z različnimi učnimi sposobnostmi, po 3 na skupino; skupaj so bili najboljši in najslabši učenci. Morali so si razporediti 71 vprašanj med seboj tako, da je najboljši v skupini naredil devetino vprašanj, drugi najboljši tretjino, najslabši učenec pa polovico useh vprašanj. Za tiste skupine, ki so želele dodatno vajo, je dodala še eno dodatno vprašanje, ki so ga lahko naredili. Tako se je zgodilo, da je bil v 10. skupini "najslabši" učenec najbolj len in iznajdljiv. Zato se je odločil, da on sam razporedi vprašanja med člane skupine. Danim 71 vprašanjem je dodala še 1 dodatno vprašanje in 72 vprašanj razdelil tako:*

- je on naredil polovico useh vprašanj, to je bilo 36,
- drugi najboljši je naredil tretjino, to je bilo 24,
- najboljši pa je naredil devetino oziroma 8 vprašanj.

*Tako so vsi skupaj naredili le 68 vprašanj. Izpolnili so navodila učiteljice, hkrati pa končali pred usemi sošolci.*

INVESTIGATORJI

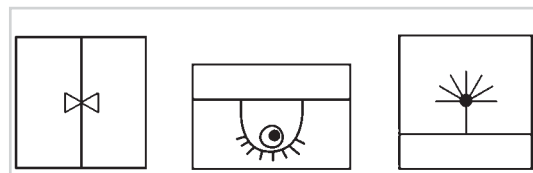
Naslednja preizkušnja je bilo reševanje Skrivnostnih ugank (izbor in priredba zgodb Ana Gallo). Za rešitev nekaterih ugank je bilo potrebno logično razmišljanje, za rešitev drugih pa domišljija. Zapisana je bila kratka uganka in več na prvi pogled enako možnih rešitev. Iz dejstev v zapisu uganke ali na slikah uganke je bilo treba najti namig in razvozlati, katera rešitev je prava. Član skupine je v glavno sobo odšel preverit, ali je njihova rešitev pravilna.



Slika 2: Odlomek naloge iz knjige *Skrivnostne uganke*

Tretji del je bil spet povezan s kreativnim pisanjem. Skupine so dobile 3 sličice (Doodles), na katerih so bile narisane preproste geometrijske oblike. Učenci so morali sestaviti kratko zgodbo, tako da so uporabili vse tri sličice. Najprej so morali sličice poimenovati oziroma se dogovoriti, kaj predstavljajo. Nastale so neverjetno izvirne, zabavne in domiselne zgodbe. Nekatere med njimi so bile celo detektivske. Zgodbe so na koncu prebrali v skupni sobi, kjer smo se nekaterim od srca nasmejali. Učenci so bili nad zgodbami navdušeni.

Čisto na koncu pa so morali razvozlati anagrame in jih zamenjati s pravimi imeni in priimki učencev. Ker so sodelovali učenci treh različnih gene-



Slika 3: Tri sličice



racij, je bila tudi to prava detektivska uganka. S skupnimi močmi nam je na koncu v skupni sobi uspelo razvozlati čisto vsa detektivska imena.

V slovo so učenci na Padlet virtualno steno napisali svoje vtise o detektivskem večeru. Bili so navdušeni in nekateri se kar niso poslovili. Večer je trajal od 20.30 do 0.30.

Nekaj zapisov učencev:

»Bilo je zanimivo, čeprav so nas že po nekaj minutah oblegale kamele in številke. Le-teh smo se hitro znebili in takoj naleteli na zabavne detektivske uganke. Škoda le, da smo imeli same predobre ideje, ker niso bile pravilne, zaradi naše bujne domišljije. Za konec pa smo se "spočili" ob reševanju anagramov. Res sem se zabaval. Z veseljem ponovim.«

»Meni se je zdelo zelo zanimivo in zabavno. Lepo se je bilo malo podružiti tudi v tej obliki. Ideja mi je res všeč in ni mi žal, da sem se tega udeležila, in bi z veseljem še kdaj ponovila!!«

»Končno sem hvaležna, da se je pripetila IZOLACIJA. Ker drugače ne bi doživeli tega DETEKTIVSKEGA večera.«

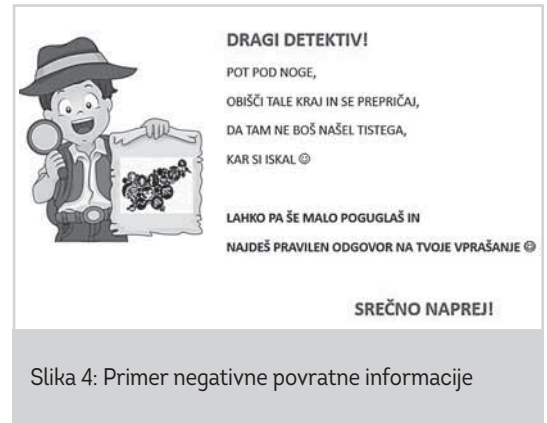
**Detektive je skrivnostna pot tokrat vodila do različnih krajev po virtualni Sloveniji.**

## 4.2 DETEKTIV RAZISKUJE SLOVENIJO

Učenci so bili nad prvim detektivskim večerom tako navdušeni, da sva jim v času drugega obdobja dela od doma pripravili še en detektivski večer z naslovom Detektiv raziskuje Slovenijo. Detektive je skrivnostna pot tokrat vodila do različnih krajev po virtualni Sloveniji. Tudi ta večer se je odvijal prek videokonference. Učenci so se predhodno prijavili preko Google obrazcev. Na pustolovščino so se spet podali po trije detektivi skupaj.

V skupnih Google dokumentih so dobili navodila za pot. Sprehodili so se skozi 12 krajev, ki pa so jih morali najprej odkriti prek danih opisov. Dobili so po abecedi urejen seznam krajev in QR-koda pravih krajev jih je povezala v spletno učilnico, kjer je bila pripadajoča uganka. Če kraj ni bil pravilen, so dobili negativno povratno informacijo. Tokrat sta bila za rešitev uganke potrebna predvsem iznajdljivost in logično razmišljanje. Učenci so pravilne kraje in rešitve uganke vpisovali v Google tabelo.

Ko so rešili vse geografske in logične uganke, so končali krožno pot po Sloveniji. V besedni zvezi krožna pot se je skrival namig, da morajo tudi prvi in zadnji obiskani kraj povezati med seboj.



Slika 4: Primer negativne povratne informacije

Čakal jih je le še najpomembnejši detektivski izziv – izziv vseh izzivov – kaj so ves večer pravzaprav iskali. Pot je bila oblikovana tako, da so se kraji med seboj povezali v obliko črke X, kar na starih zemljevidih označuje zaklad. S skupnimi močmi smo razrešili zadnjo uganko, na katero je bilo treba pogledati širše, malo bolj od daleč: Slovenija je največji zaklad sveta.



Slika 5: Pot po Sloveniji



Slika 6: Zaklad sveta



S ponujenimi aktivnostmi želim učencem na zabaven način dati možnost logičnega razmišljanja, iskanja novih idej, kritičnega presojanja in sodelovanja.

Učenci so ob koncu spet zapisali svoje vtise na virtualno steno Padlet. Tudi nad tem detektivskim večerom, ki se ni končal kaj dosti prej kot prvi, so bili navdušeni in neučakano čakajo naslednjega. Kakšen bo, naj ostane skrivnostna uganka.

## 5 SKLEP

Juriševič (2012b) v raziskavi ugotavlja, da si nadarjeni učenci najbolj želijo druženja in dejavnosti, ki so namenjene le nadarjenim, vendar jih šole po njihovem mnenju prereditko organizirajo. Čeprav se v zadnjem času vse več zunanjih strokovnih organizacij (CRSN, DMFA, ZOTKS idr.) načrtno ukvarja z nadarjenimi, tako da organizirajo razna srečanja, delavnice in predavanja, pa jim po mojem mnenju premalo časa namenimo prav mi, učitelji. Kljub situaciji, v kateri bi lahko namenili več časa drugim oblikam dela z učenci in se osredotočili na razvijanje veščin logičnega in kritičnega razmišljanja ter ustvarjalnosti, se stroka in učitelji praktiki še vedno ukvarjamo predvsem s cilji in vsebinami učnega načrta in ocenjevanjem znanja. Med tem pa nam učenci polzijo v virtualni programirani svet ponavljanja in utrjevanja že znanih vsebin, ki so dostopne na svetovne spletu ali v knjigah. Ko pa morajo sami razmišljati, raziskovati in

udejanjati svoje ideje, so njihovi izdelki brez odraza nadarjenosti.

S ponujenimi aktivnostmi želim učencem na zabaven način dati možnost logičnega razmišljanja, iskanja novih idej, kritičnega presojanja in sodelovanja. Ko morajo v skupini oblikovati rešitev, imajo priložnost in nujo po oblikovanju novih idej in medsebojnem usklajevanju mnenj. Rešitev morajo znati argumentirati in v primeru napačne rešitve ponovno premisliti in ugotoviti, kje so naredili napako. Tako kritično vrednotijo svoje delo.

Na pozitiven odziv in veliko željo po takem načinu dela kaže vsakokratna takojšnja zapisana povratna informacija učencev – »želim si še kakšnega takega večera«, »bilo je super, še kdaj«, »zabavno, za razmigmat možgančke« ipd. Zanimivo je, da se na te vrste dejavnosti odzovejo tudi drugi učenci, ne le nadarjeni. S tem veliko pridobijo vsi. Nekateri učenci so v evalvacijo zapisali, da je bilo zanimivo spoznati svoje sošolce, saj jih pri pouku nimajo možnosti spoznati na tak način.

Vsi ti zapisi in še mnogi drugi mi dajo navdih in potrditev, da je vredno vložiti nekaj več časa in za učence pripraviti take vrste aktivnosti. ●

## Viri in literatura

CRSN – Center za spodbujanje in raziskovanje nadarjenosti – različni prispevki.

Pridobljeno 4. 1. 2021 s spletne strani: <https://www.pef.uni-lj.si/crsn.html>.

Bezić, T. (2012). Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci po desetih letih uvajanja novega Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v 9-letni OŠ; Kje smo in kam hočemo?. V: T. Bezić (ur.), Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole (str. 12–25). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Juriševič, M. (2012a). Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Dostopno na: [https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje\\_u%C4%8Dencev\\_v\\_%C5%A1oli\\_u%C4%8Dbenik\\_2012\\_.pdf](https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_u%C4%8Dencev_v_%C5%A1oli_u%C4%8Dbenik_2012_.pdf) (4. 1. 2021).

Juriševič, M. (2012b). Nadarjeni učenci v slovenski šoli – Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Razdevšek Pučko, C. (2013). Vloga motivacije v učenju in poučevanju. Šola za ravnatelje. Pridobljeno 4. 1. 2021 s spletne strani: [http://www.solazaravnatelje.si/wp-content/uploads/2013/03/Cveta-Razdevsek-Pucko\\_Vloga-motivacije-v-ucenju-in-poucevanju.pdf](http://www.solazaravnatelje.si/wp-content/uploads/2013/03/Cveta-Razdevsek-Pucko_Vloga-motivacije-v-ucenju-in-poucevanju.pdf).

Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi v devetletni osnovni šoli (Koncept) (1999). Pridobljeno 4. 1. 2021 s spletne strani: [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Odkrivanje\\_in\\_delo\\_z\\_nadarjenimi\\_ucenci.pdf](https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf).



**SIMONA OSTOVIČ**, profesorica matematike in računalništva, učiteljica matematike na OŠ Orehek Kranj.

Naslov: OŠ Orehek Kranj, Zasavska c. 53a, 4000 Kranj

E-naslov: [simona.ostovic@osorehek.si](mailto:simona.ostovic@osorehek.si)

# Šolska knjižnica v času izrednih razmer

The School Library in Times of Pandemic



Mojca Prebil Podpečan

## Izvleček

V prispevku je opisano spomladansko obdobje izrednih razmer zaradi pandemije covid-19, v katerem so bile šolske knjižnice zaprte. Predstavljeno je osemtedensko nastajanje in kreiranje osnovnošolske knjižnice na spletu. Razvidne so ideje in različne spletne povezave, ki so učencem in strokovnim delavcem omogočale stopiti v svet branja s pomočjo sodobne tehnologije.

## Ključne besede:

šolska knjižnica, branje, internet, knjige, knjižnično gradivo, sodelovanje

UDK 027.8:37.018.43

## Keywords:

school library, reading, internet, books, library material, cooperation

## Abstract

This article describes the spring period when, due to measures to contain the spread of COVID-19 infections, all school libraries were closed. It depicts an eight-week process of creating an online school library. Clearly evident are the ideas and various internet links which enabled both the students and the school employees to enter the world of reading via modern technology.

## 1 UVOD

Branje je čudežno potovanje. Slednjega se navadno veselimo, destinacijo skrbno izberemo, si pripravimo načrt, kaj bomo videli in doživeli, predvsem pa komaj čakamo, da nam prinese odklop in sprostitev, ki si ju po napornih časih, ki so za nami, zaslužimo. Ko se podamo na pot, želimo novo deželo okusiti, vonjati, otipati, slišati, skratka jo objeti z dušo in telesom.

Z branjem je nekaj podobnega. Knjigo si izberemo zato, da nas popelje v nove svetove. Najprej jo zagledamo na knjižni polici. Všeč nam je njena zunanja podoba, pritegneta nas naslov in avtor. Vzamemo jo v roke in jo počasi prelistamo. Z očmi preletimo prve besede, povedi, ilustracije. Ko obračamo liste, zaznamo njen vonj in otip. Če nas prevzame, jo odnesemo domov, se udobno namestimo in potovanje se začne.

## 2 MAREC 2020

Bralcem po vsem svetu pa se je lani zgodilo nekaj nenavadnega. Naenkrat smo ostali brez svojih najboljših prijateljic, tiskanih knjig. Tistih iz knjižnice in tistih novih, iz knjigarne. Nekaj jih resda imamo doma, a to ni to!

Svet se je preselil na splet. V nekaj dneh se je povsem spremenil. Spremenil se je način branja, poslušanja, komuniciranja.

Ostali smo doma. Službene pisalne mize so postale mize v domači jedilnici, otroške sobe pa učilnice. Življenje se ni na glavo obrnilo le odraslim, ki po navadi skušamo otroke zaščititi pred nepreizkušenimi in stresnimi situacijami. Življenje se je na glavo postavilo tudi otrokom širom sveta.

In nenadoma se je spremenilo tudi delo šolskim knjižničark ter knjižničarjev ...

## 3 ZAPRTJE ŠOL

Zdelo se je, kot da se je svet zavrtil v napačno smer. Šole se bodo zaprle. Kdaj se bomo vrnili med šolske klopi, nam ni vedel povedati nihče.

Ko sem na petek, 13., zapuščala šolsko knjižnico, sem se začela spraševati kako naprej. Vajena svetlih otroški oči, ki iščejo med knjižnimi policami eno super knjigo, sem se naenkrat znašla v družbi 13.000 knjig, ki nenadoma

niso več mogle najti svojih bralcev in bralci ne njih, saj so lahko nevarne, vir okužbe. To, da je vsebina knjige lahko nevarna, nas uči zgodovina, to, da lahko zaradi fizičnega stika z njo zbolimo, nas je naučil covid-19.

Pojavila se je zaskrbljenost. Kako naprej? Kako prinesiti pisano besedo iz zaprte in nevarne knjižnice do bralcev, ki skorajda ne smejo zapustiti stanovanj, saj lahko hodijo v trgovino le poredko, pa še to z maskami na obrazih in rokavicami na rokah. Kako bodo otroci in strokovni delavci dostopali do literature? A si bodo znali pomagati s spletom? Koliko knjig je na spletu prosto dostopnih? Je moja vloga šolske knjižničarke naenkrat izgubila klasičen pomen? Kako naj bom knjižničarka brez tiskanih knjig?

V glavi se mi je porajalo na milijone vprašanj, ki so se mešala s strahom pred nenavadno prihodnostjo.

## 4 E-KNJIŽNICA

Brez knjižnic? Kaj nam ostane? Nimamo preteklosti niti prihodnosti.

In zato se šolske knjižničarke nismo prepustile malodušju. Poklicale smo se, se organizirale, padle so prve ideje in rodila se je šolska knjižnica na spletu. Na začetku smo sodelovale knjižničarke iz OŠ Lava Celje, IV OŠ Celje, OŠ Pivka, OŠ Most na Soči in jaz, OŠ Ljubecna.

Odločile smo se, da bomo našo novo knjižnico poimenovali s spodbudnim naslovom V šolski knjižnici branje ne pozna meja. In res jih ne. Že Albert Einstein je dejal, da je edina stvar, ki jo res moraš vedeti, kje je knjižnica. In naši učenci so to kmalu izvedeli. Knjižne police so se preselile na plet.

Šestnajstega marca 2020 smo na spletu objavile prvo spletno knjižnico. Odločile smo se, da bomo »knjižne police« dodajale tedensko.

## 5 V ŠOLSKI KNJIŽNICI BRANJE NE POZNA MEJA

### 5.1 Prvi teden

Rečeno nam je bilo, da bomo doma dva tedna, in v tem smislu smo tudi v uvodu nagovorile učence.

**Bralcem po vsem svetu pa se je lani zgodilo nekaj nenavadnega. Naenkrat smo ostali brez svojih najboljših prijateljic, tiskanih knjig.**



**Učence smo spomnile, da je knjiga lahko njihova najboljša prijateljica in da človeka nikoli ne pusti samega.**

Po uvodnem pozdravu smo jih povabile v novo družbo bralnih navdušencev na daljavo. Spomnile smo jih, da je knjiga lahko njihova najboljša prijateljica in da človeka nikoli ne pusti samega.

Posvetile smo se vsakemu razredu posebej.

Wikivir, Biblos in Audiobook so bile prve tri povezave, ki smo jim jih priporočile. Prvošolce smo povabile k prebiranju knjige Škrat Kuzma dobi nagrado in jim predlagale, da o škratovih prigodah pripovedujejo še komu od domačih, ki Kuzme ne pozna.

Za preostale razrede smo si pomagale z Wikivrom. Zbrale smo različne predloge ter jih spodbudile k iskanju gradiva in informacij s pomočjo spleta. K sodelovanju in pomoči mlajšim učencem smo povabile tudi starše.

## 5.2 Drugi teden (Priloga 1)

Tudi v drugem tednu so se naše ideje uresničile s pomočjo Wikivira. Učencem smo na začetku še enkrat povedale, kako lahko poiščejo gradivo. Tudi tokrat so mlajši učenci potrebovali pomoč staršev. Bralne predloge smo razdelile v štiri skupine. Bile so pesniško obarvane. Učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja so si krajšali čas z Anjo Štefan ter Lončkom na pike in Iščemo hišico. Učenci 4. in 5. razreda so prebirali Srečka Kosovela in Našo belo mačico. Bina Štampe Žmavc in Anton Aškerc sta stopila v domove učencev višjih razredov.

K vsaki knjigi smo podale ideje za ustvarjanje po prebrani poeziji. Učenci so se izražali z ilustracijami, deklamacijami, interpretacijami in še kaj bi se našlo. Pri poustvarjanju smo skušale uporabiti znanje, ki so ga že usvojili pri pouku.

## 5.3 Tretji teden

Ker se še vedno nismo vrnili v šolske klopi, stopili pa smo že v začetek aprila, smo učence spomnile na »zelo pomemben« datum – 1. april. Na kratko smo opisale izvor tega zelo zabavnega praznika.

Razrede smo zopet razdelile na štiri skupine. Povabile smo jih, da pobrskaajo po domačih knjižnih policah in poiščejo kakšno knjigo, ki

že dolgo čaka na pridnega bralca. Predlagale smo jim, da njeno vsebino pripovedujejo kate-remu izmed domačih ali pa učiteljci za bralno značko.

Učenci šestega in sedmega razreda so s pomočjo spletnih povezav izdelovali knjižne kazalke, osmošolci in devetošolci pa brskali po spletnih knjižnih policah s tujejezično literaturo za otroke.

Tudi na 2. april, mednarodni dan knjig za otroke in mladino, nismo pozabile. Predstavile smo ga in jim predlagale, da prek spleta delijo ideje za dobre knjige s svojimi prijatelji.

Za konec smo jih usmerile na [www.e-emka.si](http://www.e-emka.si), kjer so lahko izbirali med e-knjigami za vse generacije.

## 5.4 Četrty teden (Priloga 2)

V tem tednu smo obeleževali 7. april, svetovni dan zdravja. Dejavnosti, ki smo jih priporočile, so bile povezane z zdravim načinom življenja in skrbjo za ohranitev zdravja. Opozorile smo jih na pomen gibanja in zdrave prehrane. Predlagale smo, da doma poiščejo, prelistajo, in če jim bo ustrezala, tudi preberejo kakšno knjigo, ki je povezana z zdravim načinom življenja. Spodbudile smo jih k pripravi zdravih jedi, za katere lahko recepte najdejo v kuharskih knjigah. Učence šestega in sedmega razreda smo povabile k izdelavi časopisa o zdravem načinu življenja. Osmošolci in devetošolci so na naš predlog lahko pripravili zdravo in okusno kosilo po receptu mamic in babic, pomagali pa so si lahko tudi s kuharskimi knjigami in revijami, ki so jih našli doma.

Za konec smo jim podale še nekaj povezav do lutkovno in gledališko obarvanih spletnih strani.

## 5.5 Peti teden (Priloga 3)

Bil je velikonočni teden z velikonočnim ponedeljkom. Naše druženje je bilo etnološko obarvano. Skupaj smo se sprehodili skozi slovensko ljudsko izročilo in se naučili marsikaj novega. Tudi naši predlogi za sprehode med knjižnimi policami so začeli dobivati drugačno podobo. Učence in njihove starše smo s pomočjo spletnih povezav pogosteje usmerjale na zanimive spletne strani. Dušica Kunaver

je mlajšim bralcem pripovedovala slovenske ljudske pravljice. S pomočjo spretnih kuharic, ki na spletu predstavljajo svoje mojstrovine, so lahko spekli potico, kruh, palačinke ali pa pripravili okusne sirove štruklje. Samo en klik in že so se bistre glavice in spretni prstki učili kvačkati, plesti in klekljati. Da pa so se otroci tudi gibali, smo jih povabile k igram ristanč, slepe miši in gnilo jajce.

## 5.6 Šesti teden

Še vedno je bil april in s knjigo povezani praznični dnevi. Kljub temu da smo 2. april že praznovali, smo tokratno spletno knjižnico posvetile Andersenu. Spletne povezave so učence popeljale do Andersenovih pravljic, starejši pa so reševali Kviz o Andersenu. V tem tednu so najmlajšim bralcem pravljice prebirale knjižničarke Narodne in študijske knjižnice Trst - Gorica.

Učence in njihove starše smo opozorile, da lahko z mobilno aplikacijo Audibook brezplačno dostopajo do zvočnih pravljic in preostalih otroških zvočnih knjig.

Tudi tokrat smo jih povabile k branju klasičnih knjig, ki jih imajo doma, in pa k prebiranju pravljic v angleškem jeziku s pomočjo spletne povezave, ki smo jo priložile.

## 5.7 Sedmi teden

Stopili smo v sončni maj. Še vedno smo bili doma. Narava se je prebudila in tudi živalski mladički so bili že na poti. S pomočjo spletnih povezav smo jim predstavile pasje mladičke, ogledali so si predstavo Pekarna Mišmaš, prebirali so Atlas mitov ter odpotovali v Indijo, Istanbul in na Bali. Kot vedno smo jih tudi tokrat povabile k prebiranju klasičnih knjig ali pa revij, ki jih imajo doma.

## 5.8 Osmi teden

Osmi teden pa ni bil nekaj posebnega samo zato, ker je takrat nastala zadnja E-KNJIŽNICA v »prvem valu korone«, ampak tudi zato ker je dobila čisto novo obliko. Tokrat smo svoje ideje in predloge preselile v okolje aplikacije Sway. Njeno novo podobo si lahko ogledate na spletni povezavi <https://sway.office.com/WZ6mDovGOGXN0OGG?ref=Link>.

**Kot vedno smo jih tudi tokrat povabile k prebiranju klasičnih knjig ali pa revij, ki jih imajo doma.**



Slika 1: Naslovnica prve E-KNJIŽNICE v aplikaciji Sway



Slika 2: Predlogi za poslušanje pravljic



Slika 3: Spletne povezave do revij, ki jih prebirajo otroci

## 5.9 Spletna knjižnica za učitelje

Strokovni delavci so se znašli v novem, nezavidljivem položaju. Zelo kmalu smo tudi njim ponudile zbirko strokovnih gradiv, ki so



**Zbirko smo sproti dopolnjevale in jih vsakič povabile na sprehod med knjižnimi policami, ki smo jih namenile otrokom. Odziv je bil odličen in naši predlogi so zaživel tudi v praksi.**

**Če otroku ni omogočen sprehod med knjižnimi policami in s tem svobodna izbira knjižničnega gradiva, ga prikrajšamo za dražljaje, ki v njem spodbudijo željo po branju.**

dostopna na spletu. S pomočjo spletnih povezav smo jih popeljale v svet dokumentarnih filmov, strokovnih in mladinskih revij, predstavile smo jim tujejezično literaturo, slovenske klasike na spletu in pa povezave, na katere smo opozorile že učence. Zbirko smo sproti dopolnjevale in jih vsakič povabile na sprehod med knjižnimi policami, ki smo jih namenile otrokom. Odziv je bil odličen in naši predlogi so zaživel tudi v praksi.

## 6 SODELOVANJE

Ko smo končale zadnjo E-KNJIŽNICO smo bile neizmerno vesele in ponosne na svoje delo, ki je iz tedna v teden raslo in obrodilo odlične sadove tudi zato, ker smo se knjižničarke med seboj povezale in sodelovale, druga drugi prisluhnile se prilagajale ter druga od druge črpale znanje, izkušnje in modrost. Ideja da idejo in zato E-KNJIŽNICA živi še danes. V obdobju »drugega vala korone« jo ustvarja Mirjam Francetič iz OŠ Pivka in jaz.

Zavedam se, da ljudem, ki slabo berejo, črkovanje zapolni vse tiste miselne zmogljivosti, ki bi jih lahko porabili za razumevanje prebranega. Generacije otrok, ki se izobražujejo v tem nenavadnem času, so prikrajšane za dostop do pisane besede, do lastnega izbora knjižnega gradiva – dostopa do klasične knjižnice. Ljudje, ki veliko berejo, berejo avtomatično in brez črkovanja, s čimer sprostijo miselne zmogljivosti za razumevanje prebranega. To velja tudi za otroke, saj več ko berejo, lažje razumejo tisto, kar so prebrali.

S tem ko so bili učenci prikrajšani za prosti dostop do knjig, so bili prikrajšani za čarovnijo, ki se zgodi, ko beremo dobro knjigo.

## 7 SKLEP

Kaj človek bere in kako, velja za pomemben del njegove identitete. Z branjem se otroku odpre velikanski neznani svet. V njem so reči, ki so dobre, koristne in poučne, pa tudi slabe. Če otroku ni omogočen sprehod med knjižnimi policami in s tem svobodna izbira knjižničnega gradiva, ga prikrajšamo za dražljaje, ki v njem spodbudijo željo po branju. Tudi otroci, ki ne berejo radi, se sprehajajo med knjižnimi policami, ko pridejo v knjižnico. Pritegne jih spodbuda sošolca, barva naslovnice, naslov, ilustracije, velikost ali vonj knjige. Izposodijo si jo. Odnesejo jo domov in jo v večini primerov tudi preberejo.

E-KNJIŽNICE so skušale nadomestiti klasične šolske knjižnice. Na srečo to ni trajalo predolgo. Škodo, ki jo je takšna oblika izobraževanja povzročila, bo pokazal čas. Knjižnica na spletu je obogatila izobraževanje na daljavo. Po svojih najboljših močeh je pripomogla k temu, da otroci niso pozabili na branje in lepo pisano besedo.

A zgodba E-KNJIŽNICE s tem še ni končana. Prišlo je poletje in počitnice, covid-19 pa je še vedno ostal med nami. Knjižnica na spletu je zato začela pisati novo poglavje novembra nepozabnega leta 2020. ●

### Viri

Dolinšek - Bubnič, M. (1999). *Beri in se pogovarjaj z mano!* Ljubljana: Epta.

E-KNJIŽNICA. Dostopno na: <https://sway.office.com/WZ6mDovGOGXN00GG?ref=Link> (11. 1. 2020).

Furedi, F. (2017). *Moč branja: Od Sokrata do Twitterja*. Ljubljana: UMco.

Kovač, M. (2020). *Berem, da se poberem*. Ljubljana: Mladinska knjiga.



**MOJCA PREBIL PODPEČAN**, dipl. bibl. in prof. umetnostne zgodovine, zaposlena kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Ljubečna.

Naslov: Osnovna šola Ljubečna, Kocbekova 40a, 3202 Ljubečna

E-naslov: [knjiznica@os-ljubecna.si](mailto:knjiznica@os-ljubecna.si)

## PRILOGA 1: DRUGI TEDEN

### V ŠOLSKE KNJIŽNICE BRANJE NE POZNA MEJA 23. 3. 2020–27. 3. 2020

#### **Draga učenka, dragi učenec,**

pred teboj je nov predlog aktivnosti z besedili, ki jih lahko najdeš na spletni strani Wikivir. Današnji predlogi so posvečeni poeziji, tako da se lahko naučiš kakšno pesmico na pamet in domače presenetiš z nastopom.

Želim ti veliko zabave in sprostitve.

#### **Kako iščem po spletni strani Wikivir?**

Najprej v spletni brskalnik vtikaj besedo Wikivir ali spletni naslov [https://sl.wikisource.org/wiki/Glavna\\_stran](https://sl.wikisource.org/wiki/Glavna_stran). V okenček »Iskanje po Wikiviru« vpiši naslov knjige, besedila ali pa ime in priimek avtorja – spletna stran ti že sama ponudi zadetke. Odpre se ti možnost iskanja različnih literarnih del, ki jih lahko bereš s pomočjo računalnika.

#### **1. triletje**

Prosi nekoga, da ti na spletni strani Wikivir poišče avtorico **Anjo Štefan**. Med njenimi deli izberi pesniški zbirki **Lonček na pike** ali **Iščemo hišico**.

Iz pesniške zbirke Lonček na pike izberi igrivo pesmico o eni od živalic. Nauči se jo na pamet, zraven pa lahko oponašaš žival. Tvoj nastop bo prav gotovo osrečil in nasmejaj domače. Prikupne pesmice v zbirki Iščemo hišico ti bodo prav gotovo všeč. Eno od njih se nauči na pamet. Nariši in pobarvaj hišico, v kateri bi rad živel, in jo izreži. To je tvoja sanjska hiška.

#### **4., 5. razred**

Na spletni strani Wikivir poišči avtorja **Srečka Kosovela**. Med njegovimi deli izberi pesniško zbirko **Naša bela mačica**.

Preberi nekaj pesmic in tisto, ki se ti zdi najlepša, lepo prepisi na list. Ilustriraj jo!

Pesem Deček in sonce se lahko naučiš recitirati na pamet. Poskusi napisati podobno pesem o tem, da bi tudi ti rad nekemu izpolnil željo in kako (Sonce je zbralo žarke in jih poslalo dečku, kako pa boš to storil ti?).

#### **6., 7. razred**

Na spletni strani Wikivir poišči avtorico **Bino Štampe Žmavc**. Med njeno poezijo izberi nekaj verzov in najlepše lepo prepisi na list. Ilustriraj jih.

Lahko se jih tudi naučiš recitirati na pamet. Izberi si pesem in ji določi tiste pesniške lastnosti, ki jih že poznaš. Interpretiraj jo po svoje.

Napiši šaljivo pesem o svojem bratcu ali sestrici (glej pesmico Bratci, bratci), ki naj ima vsaj tri kitice in kratko izštevanko (glej Izštevanka za zobe).

#### **8., 9. razred**

Na spletni strani Wikivir poišči avtorja **Antona Aškerca**. Med njegovimi deli izberi pesniško zbirko **Balade in Romance**, ki je njegova prva samostojna pesniška zbirka. Preberi jo in se skušaj vživeti v čas, ki ga opisuje pesnik.

Izberi eno balado in eno romanco in ju primerjaj!

Napiši naslov pesmi s socialno tematiko, naslov pesmi, kjer se preprosti ljudje bojujejo za enakopravnost, pesmi, v kateri se sprašuje o smislu življenja, pesmi, ki se nanaša na ljudsko izročilo, in zgodovinske pesmi (predlagam ti Celjsko romanco). Pri določanju si pomagaj z Wikipedijo!



## PRILOGA 2: ČETRТИ TEDEN

### V ŠOLSKE KNJIŽNICE BRANJE NE POZNA MEJA

6. 4. 2020–10. 4. 2020

#### Draga učenka, dragi učenec!

Skupaj stopamo že v četrti teden učenja na daljavo. Teden, ki je pred nami, pa ni kar tako. Sedmega aprila namreč obeležujemo svetovni dan zdravja, ki ima v teh nenavadnih časih izjemno velik pomen. Generalna skupščina Svetovne zdravstvene organizacije (WHO), ki je bila ustanovljena leta 1948, je 7. april določila za svetovni dan zdravja. Vsako leto se v želji po večjem ozaveščanju javnosti na ta dan izpostavi določeno temo s področja zdravja. Letošnje geslo je Univerzalna dostopnost do zdravstvenih storitev za vsakogar, vsepovsod.

Dejavnosti, ki ti jih bom v nadaljevanju priporočila, so povezane z zdravim načinom življenja in skrbjo za ohranitev zdravja.

Prisrčno te pozdravljam in želim ti in vsem tvojim bližnjim, da ostanete zdravi – knjižničarka Mojca.

#### GIBANJE

Če pozabiš na svoje telo, sklepi otrdijo, mišice in kosti pa oslabijo. Ostani dejaven/-na, pri tem pa se tudi dobro imej! Ker družinski člani verjetno ne bodo navdušeni, če boš skakal/-a in tekal/-a po stanovanju, si oglej nekaj primerov »mirne« vadbne na YouTubeu, kjer je teh posnetkov ogromno. Pazi, da se boš najprej ogrel/-a in da ne boš pretiraval/-a. Po končani vadbi odpri okno ali stopi na balkon ter se dobro nadihaj. Ne pozabi prezračiti svoje sobe.

#### ZDRAVA PREHRANA

Hrana oskrbuje naše telo z energijo, da lahko le to preživi in se giblje. Z njo dobimo veliko hranil in snovi, ki pomagajo pri rasti in ohranjajo naše zdravje.

Uživaj raznovrstno hrano v ustreznih količinah. Ne pozabi, da velik del uravnotežene prehrane predstavljata sadje in zelenjava.

#### NEKAJ NAMIGOV ZA UČENCE POSAMEZNIH RAZREDOV

##### 1. triletje

Poskušaj doma najti kakšno knjigo, ki govori o zdravju. Mogoče ti jo lahko kdo od domačih pomaga poiskati. Skupaj jo prelistajta in se pogovorita o vprašanih, ki so se ti ob tem porodila.

Ker večino časa preživiš doma, nariši ali z lepo pisavo napiši, kako skrbiš za svoje zdravje v danih okoliščinah. Mogoče greš vsak dan na sprehod, skačeš čez kolebnico, pred hišo igraš košarko ...

##### 4., 5. razred

Četrtošolci in petošolci se lahko ta teden posvetite zdravi prehrani. Doma poišči kuharsko knjigo, pobrskaj po spletu za slastnimi recepti ali pa poglej kakšno kuharsko oddajo na televiziji. Povprašaj starše, katere jedi so zdrave in katere ne. Verjamem, da ti bodo znali odgovoriti tudi na vprašanje, zakaj je temu tako.

Predlagam ti, da pripraviš zdrav zajtrk ali večerjo za vso družino. Presenetni jih. Boš videl/-a, kako bodo veseli.

##### 6., 7. razred

Smeš je pol zdravja, drugo polovico pa dodamo z zdravim načinom življenja. Izdelaj časopis, v katerem boš svojim domačim postregel/-la z idejami za izboljšanje ali ohranitev zdravja. Pomagaš si lahko z reklamami, ki vam jih prinese poštar domov, ali pa na plano priklješ svoje risarske in literarne sposobnosti. Ne pozabi na dobre šale, ki jih lahko spremeniš v strip. Verjamem, da tvoji možgančki skrivajo mnogo zanimivih idej, le na papir jih je še treba prenesti.

##### 8., 9. razred

Mogoče se na domačih knjižnih policah skriva kakšna knjiga, ki govori o zdravem načinu življenja, o odraščanju, o športu, o zdravi prehrani. Prelistaj jo. Verjamem, da v njej najdeš kaj uporabnega tudi zase. Skušaj prebrano prenesti v vsakdanje življenje. Pojdi na sprehod, naredi kakšno izmed športnih vaj, ki jih vidiš na televiziji. Razveseli in presenetni domače z zdravim in okusnim kosilom.

#### POVEZAVE DO LUTKOVNO in GLEDALIŠKO OBARVANIH SPLETNIH STRANI

Marca smo obeležili dva pomembna dneva:

- svetovni dan lutkarjev: 21. marec
- svetovni dan gledališča: 27. marec

#### Hiša otrok in umetnosti

Predstave na daljavo so dostopne na njihovi spletni strani ter na Facebooku. Vsak teden dodajajo nove predstave, kmalu pa bodo začeli tudi z izvedbo lutkovnih delavnic na daljavo.

#### Lutkovno gledališče Ljubljana

LGL je času praznih dvoran na spletu objavilo posnetke nekaterih svojih najuspešnejših predstav. Odraslim je namenjena predstava *Posvetitev pomladi*, uprizoritvi *Vihar v glavi* ter *Romeo in Julija* sta namenjeni najstnikom, za najmlajše gledalce pa so primerne *Ti loubi!*, *Štiri črne mravljice*, *Močeradec gre čez cesto*, *Ostržek*, *Sapramiška* in *Sneguljčica*. Do predstav lahko dostopate na povezavi [Gledališče povezuje >](#).

#### Lutkovno gledališče Maribor

Lutkovno gledališče Maribor je v sodelovanju s Televizijo Maribor objavilo posnetke desetih lutkovnih predstav, ki so dostopni v arhivu MMC RTV Slovenija >.

Izbirate lahko med predstavami: *Jakob in mesto*, *Ko je Šlemil šel v Varšavo*, *Krst pri Savici*, *Kurent*, *Rdeča Kapica*, *Sneguljčica*, *Volk in kozlička*, *Žaba Greta*, *Zelišča male čarunice* in *Žogica Marogica*.



## PRILOGA 3: PETI TEDEN

### V ŠOLSKE KNJIŽNICE BRANJE NE POZNA MEJA 14. 4. 2020–17. 4. 2020

#### Živijo vsem!

Pred nami je nov teden druženja na daljavo. Zaradi velikonočnega ponedeljka bo ta nekoliko krajši in zato toliko slajši. Slajši tudi v dobesednem pomenu, saj verjamem, da bodo babice in mamice pekle potice in druge dobrote, ki se bodo znašle na praznični mizi.

Naše druženje bo tokrat etnološko obarvano. Skupaj se bomo sprehodili skozi slovensko ljudsko izročilo in se naučili marsikaj novega.

Ste že radovedni? No, pa pojdimo raziskovat.

#### O slovenskem ljudskem izročilu

<https://www.youtube.com/watch?v=vFhZKb5N1o>

Dušica Kunaver je zbiralka ljudske dediščine ter avtorica in soavtorica več kot desetih knjig s to tematiko.

V času, ko si v knjižnici ne moreš izposoditi knjig, lahko na spletu prisluhneš njenemu pripovedovanju slovenskih ljudskih pripovedi in pravljic.

Verjamem, da ti bo poslušanje polepšalo dan!

#### Kruh

[https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/kruh?fbclid=IwAR1LVtUmR9DduEaqWFMF014GkwKv2O2bXK\\_DY602TfY4d7Zfw7hrkMB2TYls](https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/kruh?fbclid=IwAR1LVtUmR9DduEaqWFMF014GkwKv2O2bXK_DY602TfY4d7Zfw7hrkMB2TYls)

#### O 1. aprilu

[https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/1april?fbclid=IwAR33TVMTPNyo-mwC07\\_L-zYyUsjhROUzFej8C\\_TQxo2QAsf8EdpxYXVCmw](https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/1april?fbclid=IwAR33TVMTPNyo-mwC07_L-zYyUsjhROUzFej8C_TQxo2QAsf8EdpxYXVCmw)

#### Škrat iz Železnikov

[https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/skrat-iz-zelezniko-v?fbclid=IwAR31CSACfRA9Dlok62x3Cdy2D7ihxib3On2OD3K\\_e41DNSzebi8OT7oXt8](https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/skrat-iz-zelezniko-v?fbclid=IwAR31CSACfRA9Dlok62x3Cdy2D7ihxib3On2OD3K_e41DNSzebi8OT7oXt8)

#### O Savi, Dravi in Soči

[https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/3-tri-reke?fbclid=IwAR1I\\_IDsFAJITAsHcz1-O14TcHJkM6hOGFZfD7C21ZWOTiCY1BzD30KdWgc](https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/3-tri-reke?fbclid=IwAR1I_IDsFAJITAsHcz1-O14TcHJkM6hOGFZfD7C21ZWOTiCY1BzD30KdWgc)

#### Pohorske vile

[https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/pohorske-vile/s-cvaW5Dkz7Yd?fbclid=IwAR3Q4MzA6drg9B9fkGFJCTjovReJzW5ieIzxo85pLSPcMVkrSH7o\\_7HTstU](https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/pohorske-vile/s-cvaW5Dkz7Yd?fbclid=IwAR3Q4MzA6drg9B9fkGFJCTjovReJzW5ieIzxo85pLSPcMVkrSH7o_7HTstU)

#### O Gregorjevem

[https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/pomlad-gregorjevo/s-bj8raUOx8lg?fbclid=IwAR3LAh0Gdwem0KUrVzoelcWyXs3RmbQsqK1-7Qa2\\_UkAJ7PLliajMeuxlRk](https://soundcloud.com/du-ica-kunaver/pomlad-gregorjevo/s-bj8raUOx8lg?fbclid=IwAR3LAh0Gdwem0KUrVzoelcWyXs3RmbQsqK1-7Qa2_UkAJ7PLliajMeuxlRk)

Če rad/-a dobro ješ ali kaj okusnega skuhaš, bodo kulinarične ideje ravno pravšnje zate in tvoje družinske člane. Torej, nadenite si predpasnike in se lotite dela. Recepti naših babic so naravnost odlični, glasbeni recept za palačinke pa prav zabaven.

#### Kruh

<https://www.youtube.com/watch?v=P8kZdCcJAJY>

#### Potica

<https://www.youtube.com/watch?v=YHLHaOsnGyk>

#### Sirovi štruklji

<https://www.youtube.com/watch?v=ToAJY3rmBmU>

#### Palačinke

<https://www.youtube.com/watch?v=6IZj5UPSoMk>

Imaš urne prste? Se rad/-a igraš z nitko, jo vozlaš, prepletaš ...? Samo en klik in že so pred teboj nove ideje za ustvarjalno in zabavno preživljanje prostega časa.

#### Kvačkanje

<https://www.youtube.com/watch?v=2-TYy-0eJQU>  
[https://www.youtube.com/watch?v=N\\_YJ3MHXYyU](https://www.youtube.com/watch?v=N_YJ3MHXYyU)

#### Pletenje

<https://www.youtube.com/watch?v=n4Ot1ooP2m4>

#### Klekljanje

<https://www.youtube.com/watch?v=zRugWyqIi8Y>  
<https://www.youtube.com/watch?v=q8OXn42n5L4>

Družabne igre so odlične. Še posebej tiste, ob katerih se malo razmigaš. Kljub temu da se v teh časih ne smeš družiti so sosedi, prijatelji in sošolci, ti pošiljam nekaj pomladnih predlogov. K igri povabi koga od domačih in skupna zabava se lahko začne.

#### Ristanc

<https://www.youtube.com/watch?v=hyY0KHH14W0>

#### Slepe miši

<https://www.youtube.com/watch?v=X7BK6rEXxPI>

#### Gnilo jajce

<https://www.youtube.com/watch?v=vV1ImIUBKkI>

Pomlad je tu, sonce nas že razvaja s svojo toploto, to pa vpliva tudi na našo dobro voljo. Za svojo mamico, sestrico, babico ali zase spleti venček iz prvih spomladanskih cvetic in vejic, ki si jih nabral/-a na sprehodu po gozdu ali travniku. Lahko narediš tudi rožice iz barvastega papirja, ali pa jih izrežeš in pobarvaš. Pri tem ti bodo v pomoč tvoji urni prstki in otroška domišljija.

<http://vecna-optimistka.blogspot.com/2015/06/vencek-iz-marjetic.html>

Veliko ustvarjalno-zabavnih uric ti želim. Uživaj v prebujajoči se pomladi in ostani zdrava/zdrav.

*Knjižničarka Mojca*

# E-knjižnica v času učenja na daljavo

E-library During Distance Learning



Mag. Mirjam Francetič

## Izveček

Prispevek prinaša opis nalog šolske knjižnice na Osnovni šoli Pivka v času pouka na daljavo in poudarja vlogo integriranja knjižničarske dejavnosti v učni proces. Prikazani so načini dela, ki so bili v pomoč učiteljem in učencem, da so prišli do želenih informacij, potrebnih za učenje. Predstavljeni so praktični primeri: spletna stran šolske knjižnice, e-knjižnica za učitelje, predstavitve knjižničnih vsebin v aplikaciji Sway ter videokonferenčna srečanja v aplikaciji Zoom. Ugotovljeno je bilo, da so bili pristopi dejavnosti šolske knjižnice pri učencih in učiteljih dobro sprejeti ter so uspešno prispevali k širitvi poučevanja in učenja v učnem procesu.

## Ključne besede:

učenje na daljavo, spletne šolske knjižnice, e-knjižnice za učitelje, osnovne šole, Osnovna šola Pivka

## Keywords:

distance learning, online school libraries, e-library for teachers, primary schools, primary school Pivka

UDK 027.8:37.018.43

## Abstract

The article provides a description of the tasks in the school library at Primary School Pivka during distance learning and highlights the role of integrating librarian activity in the learning process. It shows the ways in which teachers and pupils have been able to get the information they need to learn. Practical examples are presented: school library website, teacher e-library, presentations of library content in Sway, and videoconferencing meetings in Zoom. It was established that the approaches of the school library activities were well received by students and teachers, and had successfully contributed to the expansion of teaching and learning in the learning process.

**Knjižničarji smo se morali čez noč organizirati in svojo knjižnično dejavnost prenesti na splet.**

## 1 UVOD

Pandemija covida-19 je globoko zarezala tudi v delo šolskih knjižnic. Knjižničarji smo se morali čez noč organizirati in svojo knjižnično dejavnost prenesti na splet. Takšen hiter in nujen poseg v izobraževalni sistem predstavlja neizbežne spremembe in njihove posledice (Trančar, 2021). Ustvarila sem e-knjižnico. Predstavljala mi je učinkovit način komunikacije, ki je bil nujno potreben tako za učitelje kot učence, saj so tako pridobili informacije in podatke, ki so jih potrebovali pri poučevanju in učenju na daljavo. E-učenje je bilo velik izziv za učence, ki so se začeli učiti prek informacijsko-komunikacijske tehnologije, pri tem pa potrebovali knjige in informacije za svoje učno delo. Da se učenec uspešno uči na daljavo, mora razviti »sposobnost branja in razumevanja informacij v oblikah slik, videa in tiska ter razviti bralne strategije, kar je ključni kazalnik učenčeve uspešnosti v šoli, saj presega dekodiranje in sega do interpretacije novih spoznanj« (Standardi za učenca 21. stoletja, 2011).

V nadaljevanju predstavljam načine dela šolske knjižnice Osnovne šole Pivka v času učenja na daljavo, ki so bili v pomoč učiteljem in učencem pri poučevanju in učenju, hkrati pa tudi za zabavo in prostočasno branje.

## 2 SPLETNA STRAN KNJIŽNICE OSNOVNE ŠOLE PIVKA

Ko smo marca 2020, v prvem valu epidemije bolezni covid-19, začeli z učenjem na daljavo, sem si kot prvo nalogo postavila posodobitev spletne strani knjižnice, s katero bi uporabnike lažje in hitreje obveščala o aktualnih dogodkih in jim nudila informacije. Verjela sem, da bo obogatila učenje na daljavo in učence motivirala pri učnem delu.

Pri učenju na daljavo so ključnega pomena spretnosti branja (Zabukovec, 2012). Prav tako izstopa kot osnovna metoda komunikacije spretnost poslušanja. Načrtovanje učenja v e-okolju »omogoča učencem bolj prožno načrtovanje učenja, medsebojna komunikacija sloni na besednih in nebesednih sporočilih« (Clarke, 2004), zato sem pri prenovi spletne strani omogočila uporabo različnih medijev,

ki ponazarjajo vidik komunikacije. Prenovila sem določene vsebine spletne knjižnice in jih nadomestila s Knjižnico na daljavo. V prvi vrsti sem želela spodbujati k temu, da učenci ne bi pozabili na branje in lepo pisano besedo, pri tem pa sem upoštevala učne načrte, medpredmetno povezovanje, izvajanje informacijskega opismenjevanja ter določenih dejavnosti knjižnice, povezanih z branjem. Učencem sem posredovala možnost, da v svoje učenje vključijo slike, zvočno gradivo, videoposnetke, spletne povezave in prakticirajo izbiranje le-teh.

Glede na naloge in storitve, ki jih naša knjižnica nudi ter glede na dejavnosti, ki jih izvajam, sem opredelila glavna področja:

- Urnik
- Novice
- Knjižnični red
- Knjižnično informacijsko znanje
- Knjižnica na daljavo
- Projekti
- Bralna značka
- Učbeniški sklad

Septembra, pred začetkom drugega vala pandemije, sem s posameznimi razredi izvedla knjižnično informacijsko znanje. Učencem sem predstavila spletno stran knjižnice ter jih opozorila na povezavo COBISS kot pomoč pri iskanju gradiva. S pomočjo vaj na delovnem listu smo poiskali gradivo. Stran Knjižnica na daljavo je ponujala še različne povezave do e-knjig na spletu, Wikivirja, do možnosti izposoje knjig prek Biblosa. Za učitelje je bil dodan seznam gradiv za pouk, domače delo, seminarske naloge, raziskovanje, učencem pa nabor povezav s pravljičami, otroškimi in mladinskimi revijami ter gledališkimi predstavami in filmi. Pripeti so bili tudi Unescova digitalna knjižnica in Portal Pressreader ter učne in bralne vsebine, posredovane učencem v aplikaciji Sway.

Odzivi obiskovalcev spletne strani so bili pozitivni, zato sem se odločila, da svoje delo nadgradim. Informacije, ki so jih učenci pridobili na daljavo, niso zadoščale, zato je bilo nujno, da sem z učenci in učitelji vzpostavila načine učenja samostojnega iskanja podatkov, pridobivanja informacij ter znanja. Za te vsebine



**Pomembno vlogo na strani sta imela tudi urnik in protokol izposoje ter vračanja knjižnega gradiva, saj so bili učenci tako sprotно obveščeni o poteku dela šolske knjižnice.**

sem na spletni strani ponudila program KIZ, s katerim smo prek daljave razvijali ključne kompetence na treh ključnih področjih, to je branje, informacijska pismenost in učenje.

Pomembno vlogo na strani sta imela tudi urnik in protokol izposoje ter vračanja knjižnega gradiva, saj so bili učenci tako sprotно obveščeni o poteku dela šolske knjižnice.



Slika 1: Spletna knjižnica Osnovne šole Pivka

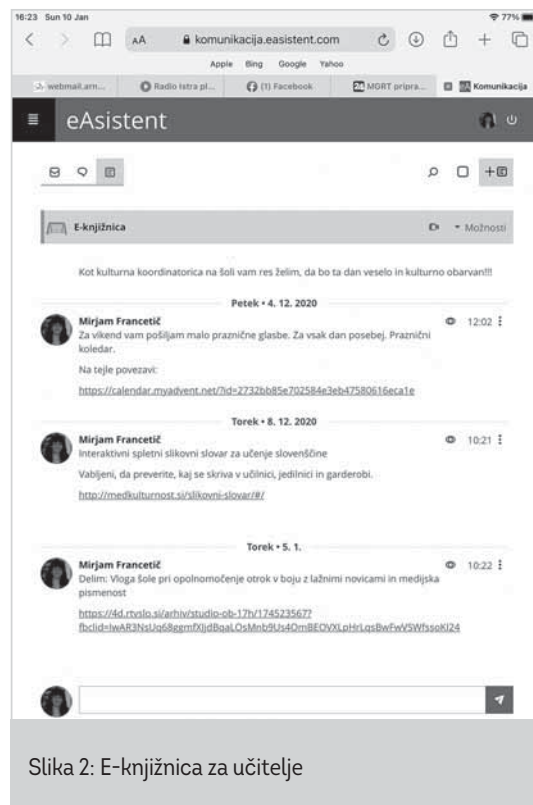
### 3 E-KNJIŽNICA ZA UČITELJE

Šolske knjižnice so nujno potrebne pri razvoju učnih spretnosti (Standardi za učenca 21. stoletja, 2011), zato knjižničarji sodelujemo pri zagotavljanju poučevanja in praktične uporabe znanj pri učnem delu. Sodelovanje z drugimi pomeni razširitev in poglobljanje učnega procesa.

V eAsistentu smo tako strokovni delavci vzpostavili poti, prek katerih smo komunicirali medsebojno ter z učenci. Za učitelje sem ustvarila oglasno desko E-knjižnica za učitelje, prek katere sem jih obveščala o novostih na različnih področjih. Učitelji menijo, da »uporaba knjižničnega gradiva poveča učinkovitost pouka, učenci so bolj motivirani za branje in aktivno sodelujejo« (Medved, 2020), zato sem posebno pozornost posvečala samostojnemu

učenju učencev kot bistvenemu delu učenja na daljavo. To pa pomeni, da se morajo učenci učiti iz ustreznih virov literature, da razvijejo veščine/kompetence informacijske pismenosti, ki so v pomoč pri problemskem in projektne učenju ter timske delu.

V E-knjižnici so učitelji pridobili informacije o spletnem dostopu vsebin v digitalni obliki, povezave do portala virtualnih knjig, časopisov in informacij slovenskih splošnih knjižnic, sezname dokumentarnih izobraževalnih mladinskih filmov, povezave do knjig v angleškem jeziku, obvestila o dnevih, posvečenih branju, in knjigah, zbirniku pravljic, slovenskih ljudskih pripovedk na spletu, brezplačnih ogledih virtualnih muzejev doma in po svetu, povezav pesnikov in pisateljev na družbenih omrežjih, svetovnih digitalnih knjižnic, gledališč ter koncertov. Zelo dobrodošle so bile tudi povezave, ki so bile v pomoč pri pouku učencev s posebnimi potrebami, kot so logopedske pravljice, zgodbe z vajami motorike govoril. Pomembne so bile tudi vsebine o ozaveščanju učencev, in sicer ekološke in zdravstvene vsebine ter vsebine o medkulturnosti in vlogi šole pri opolnomočenje otrok v boju z lažnimi novicami.



Slika 2: E-knjižnica za učitelje

**Količine informacij, ki so bile dostopne učencem, so zahtevale spretnost izbire in ustreznega vrednotenja.**

Količine informacij, ki so bile dostopne učencem, so zahtevale spretnost izbire in ustreznega vrednotenja. Tega so se učiteljice lotile na primeren in učinkovit način. Izbrale so povratne informacije ter z njimi organizirale kulturne in naravoslovne dni za učence.

#### **4 E-KNJIŽNICA ZA UČENCE S POMOČJO PREDSTAVITVE V APLIKACIJI SWAY**

V sredini prvega obdobja poučevanja na daljavo in nato tudi ob jesenskem zaprtju šol sem učencem začela pripravljati bralne vsebine v aplikaciji Sway, ki sem jim jih posredovala na šolski spletni strani v razdelku Pouk na daljavo. Sledile so si tedensko v povezavi z obeleženjem posameznih dni ali tematiko, kar je bilo v tistem tednu pomembno. Učencem sem posredovala povezave, s katerimi so si krajšali čas, brali, se učili in raziskovali. Wikivir, Biblos in Audiobook so bile prve tri povezave, ki sem jim jih priporočila. Glede na starost učencev sem pripravila naloge, s pomočjo katerih naj bi se učenci naučili uporabljati omenjene spletne strani.

Pri ustvarjanju vsebin v aplikaciji Sway sem sodelovala s knjižničarko na Osnovni šoli

Ljubečna. Strinjali sva se, da morava učencem ponuditi kar najbolj pestre predstavitve. Tako sva skušali v novonastalih razmerah knjižno gradivo nadomestiti z zvočnimi knjigami, pravljičami, ki jih pripovedujejo dramski igralci, strokovnimi revijami, pa tudi z dokumentarni in drugimi filmi.

Učence sva povabili tudi k branju klasičnih knjig, tistih na papirju, ter revij in časopisov ter jih kasneje vabili, da si knjige izposodijo v šolski knjižnici. Obeleženih je bilo veliko svetovnih dni, med njimi so izstopali dnevi, povezani z branjem, denimo 2. april mednarodni dan mladinske knjige, 23. april, svetovni dan knjige. Tega dne sem učence tudi opozorila na Noč branja. Jeseni, ko se je šolska knjižnica ponovno preselila na splet, sem v aplikacijo Sway vključila najrazličnejše jesenske in zimske teme ter jih povezala z branjem in knjižnico.

Da so bili učenci dobro motivirani tudi za branje in bralne dejavnosti v e-knjižnici, sem zasledila ob spremljavi števila ogledov mojih predstavitev. Bila sem vesela, da sem z njimi pri učencih vzbudila pozornost in potrebo po pridobivanju novih znanj.

#### **5 VIDEOKONFERENČNA SREČANJA Z APLIKACIJO ZOOM**

Pri načrtovanju bralnih dejavnosti na daljavo sem se želela prilagoditi položaju, tako da bo knjižnično delo v veselje in podporo in ne v dodatno breme. V izrednih razmerah se je prijetno družiti in si izmenjati informacije v živo, zato sem pri svojem delu na daljavo uporabila sodobno orodje za video, spletne konference in webinarje Zoom. To omogoča, **da se lahko večje število ljudi, ki so vsak na svoji lokaciji, na svojem računalniku, tabličnem računalniku ali telefonu sreča v živo ob istem času.** Zoom sem uporabila za pripovedovanje knjig za bralno značko ter izvajanje medgeneracijskega branja.

Na začetku učenja na daljavo, marca, sem razmišljala, kako bi izpeljala pogovore za bralno značko. Najboljša rešitev mi je bila videti in slišati se v živo. Učencem sem predlagala aplikacijo Zoom in so se strinjali.



Slika 3: E-knjižnica za učence



**Pogovori o prebrani knjigi so običajno zelo pestri, nemalokrat na koncu nastanejo zanimive življenske zgodbe posameznika.**

Dobivali smo se tedensko, na isti dan ob isti uri. Bili so veseli in število prebranih knjig je naraslo. Imela sem občutek, da se oglašajo še več kot po navadi v živo v šolski knjižnici, saj so si tako prilagodili čas.

V skupini medgeneracijskega branja sodelujejo učenci z učiteljicami in članicami upokoje-niškega društva iz Pivke. Ker se nismo mogli srečati v živo, smo se uskladili glede termina srečanja in se dobili na Zoomu. Pogovori o prebrani knjigi so običajno zelo pestri, nemalokrat na koncu nastanejo zanimive življenske zgodbe posameznika. Za popestritev in obnovo vsebin smo reševali tudi kviz Kahoot. Zelo zanimivo je bilo, da so se na videokonferenco na Zoomu priklopili tudi upokojenke in upoko-jenci. Sprva smo jim morali pomagati pri nastavitvah, vendar jim je vedno uspelo, srečali smo se in pogovori so stekli.

## 6 SKLEP

Nedvomno je, da ima branje v času, ko učenci ne sedijo v šolskih klopeh, velik pomen. V prispevku opisani načini posredovanja informacij omogočajo privlačne dejavnosti in pridobivanje bralnih izkušenj. Drugačni načini reševanja novega položaja v delu šolske knjižnice so pokazali, da se je vloženo delo obrestovalo. Ne nazadnje ni upadlo število učencev bralcev bralne značke. Učitelji so poiskali nove poti, nove cilje ter nove pristope, kako knjigo približati učencem, da so jo uporabili v učnem procesu. To je bila tudi priložnost za izmenjavo pogledov in izkušenj sprejemanja, interpretacije in uporabe knjižnične dejavnosti kot vrste dela z učenci. Bistvo pa je, da smo z delom na daljavo postali vsi zrelejši (Radovčič, 2021) in bogatejši v znanju. Veliko novih metod bomo obdržali tudi v prihodnosti in jih z vsakim šolskim letom izboljšali ter jih tako naredili še bolj privlačne za naše bralce. ●

### Viri in literatura

- Clarke, A. (2004). E-learning skills. New York: Palgrave Macmillan.
- Francetič, M. (2020). E-knjižnica, 23.–27. 11. 2020. Pridobljeno 15. 1. 2021 s spletne strani <https://sway.office.com/Se4EcRBrhU9yuqu9?ref=Link>.
- Francetič, M. (2020). E-knjižnica, 14.–18. 12. 2020. Pridobljeno 15. 1. 2021 s spletne strani <https://sway.office.com/wXoROX7rxQUmfHN6?ref=Link>.
- Francetič, M. (2020). E-knjižnica, 11.–15. 1. 2021. Pridobljeno 15. 1. 2021 s spletne strani <https://sway.office.com/SffNZTaXruWC02IQ?ref=Link>.
- Medved, T. (2020). Sodelovanje šolskega knjižničarja z učitelji na osnovni šoli. Šolska knjižnica, 29 (2-3), str. 3–11.
- Miklič, M. (2012). Vzorčna spletna knjižnica za informacijsko opismenjevanje, izbirni predmet v osnovni šoli. Šolska knjižnica, 22 (3-4), str. 196–204.
- Radovčič, A. (2021). Učenje matematike na daljavo. Didakta, 211 (1-2), str. 9–11.
- Standardi za učenca 21. stoletja. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2011.
- Trančar, V. (2021). Pouk na daljavo: nuja, izziv ali naša prihodnost?. Didakta, 211 (1-2), str. 4–8.
- Zabukovec, V. (2012). E-učenje, značilnosti in izhodišča za uporabo v knjižnici. Šolska knjižnica, 22 (1), str. 4–11.



**MAG. MIRJAM FRANCETIČ**, univ. dipl. bibliotekarka in prof. zgodovine, zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli Pivka  
Naslov: Osnovna šola Pivka, Prečna 3, 6257 Pivka  
E-naslov: mirjam.francetic@os-pivka.si

# Slovensko ljudsko izročilo in ljubezen do domovine

Slovenian Folk Tradition and Love of Homeland



Špela Pahor

## Izvleček

Namen prispevka je spodbuditi učitelje in učence k spoznavanju našega ljudskega pripovednega izročila. Najprej je na kratko prikazana zgodovina zanimanja za naše pripovedno izročilo. Omenjenih je nekaj pomembnejših zbirateljev slovenskega pripovednega izročila in predstavljene so starejše in novejše knjižne zbirke pravljic, povedk, basni, legend. Le-te so lahko učencem in učiteljem v pomoč pri spoznavanju lokalnega pripovednega izročila in spodbuda za nadaljnje zbiranje in preučevanje. V prispevku so predstavljene tudi ideje, kako pripovedno gradivo vključiti v pouk, kar lahko s pridom uporabijo tudi šolski knjižničarji.

## Ključne besede:

ljudsko pripovedno izročilo, vrednote, narava, ljubezen, domovina, slovenski jezik, slovenska kultura, pouk v osnovnih in srednjih šolah

UDK 398.5

## Keywords:

folk tradition and storytelling, values, nature, love, homeland, Slovenian language, Slovenian culture, learning in primary and secondary schools

## Abstract

The purpose of the article is to encourage teachers and students to learn about the Slovenian folk tradition. It begins with a short introduction of past interest in the Slovenian storytelling tradition. Several important collectors of the Slovenian storytelling tradition are presented, together with older and recent book collections including fairy tales, folk tales, fables and legends that teachers and students can use when learning about the local storytelling tradition and as encouragement for further collecting and studying. The article also offers ideas for including the storytelling material in class, which is also helpful for school librarians.



## UVOD

Slovensko ljudsko pripovedno izročilo je bogata zakladnica. V njej najdemo številne bisere, na primer pripovedi o tem, kako je Bog ustvaril Slovenijo, zakaj je Slovenija blagoslovljena, mnogo zgodb o nastanku posameznih krajev, zanimivih ljudeh, legende in vrsto pravljic, ki nas nagovarjajo in vzgajajo za vrednote. Ukvarjanje s pripovednim izročilom nam lahko odpre oči za lepoto in raznolikost naše domovine. Približa nam vrednote, kot so ljubezen do sočloveka, skrb za živali in spoštovanje narave. Povezuje starejše in mlajše in ustvarja mostove med različnimi generacijami. Obenem se lahko v pripovedovanju urijo tudi otroci.

S pravljicami sem se kot najbrž veliko otrok najprej srečala v družinskem okolju. Še vedno se spomnim očeta, ki nam je pripovedoval ljudske pravljice z rodnega Krasa. Slišal jih je od svoje none. Spomnim se tudi, ko mi je teta Gusti podarila slikanico *Martin Krpan*, pa svoje prve knjige – *Slovenske narodne pravljice*. Najbolj sem si zapomnila kratko zgodbo *Sedem laži*. Vem, da sem ob poslušanju in branju pravljic vzljubila slovenski jezik, se naučila veliko besed iz kmečkega življenja in si postavljala mnogo vprašanj, na primer zakaj so v pravljicah starejše sestre hudobne, najmlajša hči pa je pridna, dobra, usmiljena. Na veliko vprašanj si še danes ne znam odgovoriti, saj so najbrž bolj domena psihologije kot etnologije.

Med študijem sem tudi sama hodila po *terenu*, kot rečemo etnologi, iskala pripovedovalce, zapisovala in snemala njihove zgodbe. Odkar sem se pred nekaj manj kot tremi desetletji znašla v knjižničarskih vodah, jih tudi pripovedujem in prevajam. Zadnja leta pravljice sama ilustriram in pripovedujem ob slikah na malem odru (kamišibaj).



Slika 1: Pripovedovanje pravljic s pomočjo kamišibaja

## OD KOD IN KAJ SO PRAVLJICE

Strokovnjaki pripovedno izročilo delijo na več zvrsti: pravljice, povedke, pripovedke, basni, anekdote, legende itd. Zaradi enostavnosti je v prispevku v glavnem uporabljen pojem pravljica.

Znanstveniki so razvili več teorij o nastanku ljudskega pripovedništva. *Mitološka* teorija zastopa mnenje, da so indoevropski narodi tako kot jezik s seboj prinesli tudi svoje mitološke predstave in verovanja. Iz teh prvotnih mitov, ki so se v tisočletjih spremenili, naj bi nastale bajke in pravljice. *Indijska* teorija temelji na prepričanju, da so pravljice nastale v Indiji in se od tam razširile tudi drugod po svetu. *Antropološka* teorija pravi, da so pravljice nastajale samostojno na raznih koncih sveta in da so podobnosti posledica podobnih kulturnih razmer in duševnih razpoloženj. Te in druge teorije pa so si enotne glede tega, da so nekatere pripovedi zelo stare, so mednarodna last, so se od nekdaj spreminjale in se prilagajale in ima vsaka pripoved svojo zgodovino (Matičev, 1957, str. 127–129).

Dr. Alenka Goljevšček (2003) meni, da so bile na začetku to svete zgodbe, neločljivo povezane z miti in obredi. Pripovedovale so o nastanku sveta in človeka, o smislu življenja, smrti in posmrtnem življenju. Pravljice so svet razlagale, obredi pa so svet ohranjali v človeku primerni obliki. Obredni obhodi kolednikov, šem ali kresnic so na primer pomagali pomladiti, da je pregnala zimo, ali zemlji, da je bila rodovitna. Ko je z razpadom plemenske skupnosti razpadla povezava med mitom, obredi in svetimi zgodbami, so nastale pravljice. Izgubile so pridih svetosti in postale zabava in užitek. Že beseda pravljica pomeni izmišljeno, neresnično zgodbo, v katero verjamejo le še otroci. Vzroki, zakaj se današnji človek ukvarja s pravljicami, so trije: prijetni spomini na otroštvo, ponovno prebujanje narodne zavesti ob vstopu v Evropsko unijo in odkritje tradicije. Svet je namreč postal odprt in spremenljiv, v njem hitro izgubimo smer, zato iščemo korenine. »*Moderni človek je izgubil posluš za sveto, odkril pa je posluš za zgodovino /.../ Danes nam je vse, kar je staro, vredno, in bolj ko je staro, vrednejše je. Tako tudi v pravcah odkrivamo svoje korenine, svojo rodovno preteklost*

**Ukvarjanje s pripovednim izročilom nam lahko odpre oči za lepoto in raznolikost naše domovine.**

**Vzroki, zakaj se današnji človek ukvarja s pravljicami, so trije: prijetni spomini na otroštvo, ponovno prebujanje narodne zavesti ob vstopu v Evropsko unijo in odkritje tradicije.**



in se, osamljeni v ponorelem hitenju današnje-ga sveta, rešujemo vsaj v nekakšne nadomestne skupnosti.« (Goljevšček, 2003, str. 41–43)

## SLOVENSKO PRIPOVEDNO IZROČILO SKOZI ZGODOVINO<sup>1</sup>

Tudi naši predniki so gojili ustno pripovedovanje. Iz 9. stoletja je ohranjen pridižni zgled o knezu Ingu, nekaj legend, pridigarских zgledov in drugih spisov, ki so morda krožili med ljudmi, pa je zapisanih v latinskih kodeksih. Razne svetniške zgodbe so tudi slikarsko upodobljene. Drobne plastike, slike in napisi iz obdobja do 16. stoletja pričajo tudi o ljudskih pripovedih posvetne vsebine. Od 16. stoletja dalje najdemo pričevanja o ljudskem pripovedništvu tudi v knjigah.

Janez Vajkard Valvasor, kranjski plemič, znanstvenik, kartograf, zbiratelj in polihistor, je v monumentalnem delu *Slava vojvodine Kranjske* (druga polovica 17. stoletja) objavil veliko ljudskega pripovednega izročila. Delo, napisano v nemščini, ima več kot 3532 strani in 582 grafik, ki jih je narisal sam. Je neprecenljivi vir za prikaz življenja na našem ozemlju ob koncu 17. stoletja (prim. Valvasor, 1977). Za Valvasorjem je precej gradiva v domačem jeziku zapisal še svetokriški pridigar Janez Tobija Lionelli. V času romantike se je zanimanje za ljudsko besedno umetnost povečalo. Ljudsko pripovedno gradivo so objavljali različni časopisi. V tistem času je največ gradiva zbral in objavil Matija Valjavec.

Matija Valjavec - Kračmanov je bil folklorist, jezikoslovec in pesnik. Zanimanje za folkloristiko je v njem prebudila babica, ki mu je v otroštvu pripovedovala predvsem svetniške legende. Gradivo je zbiral na Koroškem, Gorenjskem, Štajerskem, v Prekmurju pa vse do Varaždina. Zbral je več kot 300 ljudskih pripovedk. Pripovedi je zapisal tako, kot jih je slišal, v živem, ljudskem jeziku. V tem času sta bila pomembna zbiratelja tudi duhovnik, pesnik in pisatelj Matevž Ravninar Poženčan in Gašpar Križnik, etnolog in jezikoslovec (prim. Stanonik, 1999).

Potem pa so se izdaje zbirk ljudskih pripovedi kar množile. Prva zbirka vseslovenskih

<sup>1</sup> Povzeto po: Matičetov, 1957, str. 129–134.

ljudskih pravljic je izšla leta 1885 z naslovom *Slovenski narod, pravljice in pripovedke*. Pripravil jo je Bogomil Krek. Leta 1930 je Jakob Kelemina objavil *Bajke in povedke slovenskega ljudstva*. Leta 1953 smo dobili *Slovenske narodne pravljice*, ki jih je uredil Alojzij Bolhar. Leta 1970 je *Slovenske ljudske pripovedi* izdala Kristina Brenkova (prim. Frlic, 2006).

## LJUDSKA PROZA IN SLOVENSKA KNJIŽEVNOST

Slovensko ljudsko pripovedno izročilo je botrovalo tudi nastanku slovenske umetniške proze. Veliko pisateljev in pesnikov je snov za svoja dela črpalo iz ljudskega pripovednega izročila, tako Josip Vandot, Franc Saleški Finžgar, Janez Trdina, Fran Milčinski, Dragotin Kette, Lojze Zupanc, Marjan Tomšič. Tako so bili obenem tudi zbiratelji ljudskega blaga. Opirali so se na pripovedno izročilo in ljudski jezik, a ju tudi ustvarjalno preoblikovali. Fran Levstik, avtor prve slovenske povesti *Martin Krpan*, in Josip Jurčič, avtor prvega slovenskega romana *Deseti brat*, sta tudi opozorila na ljudske pravljicarje. Jurčič je v *Spominih na deda* svojega dedka predstavil kot odličnega pravljicarja (Jurčič, 1976).

## SLOVENSKI ETNOLOGI IN KNJIŽNE ZBIRKE

Med našimi etnologi se je v novejšem času s pravljicami še posebej zavzeto ukvarjal dr. Milko Matičetov. Bil je raziskovalec, odličen zbiratelj in zapisovalec ljudskega pripovednega izročila in njegova velika zasluga je predvsem, da nam je odkril pripovedno bogastvo Rezije. Po njegovi zaslugi je tako ali drugače ohranjenih več kot 3000 slovenskih ljudskih pripovedi. V letih 1963 in 1964 je v mladinski reviji *Pionir* izhajala njegova rubrika *Pri slovenskih pravljicarjih*, v kateri je mladim predstavil nekatere najboljše slovenske ljudske pripovedovalce pravljic. V knjižni obliki je izšla vrsta rezijskih pravljic, med njimi je najbolj znana *Zverinice iz Rezije*.

V osemdesetih letih 20. stoletja je dr. Marija Stanonik, raziskovalka slovstvene folklore, zasnovala zbirko *Glasovi*. Zavedala se je, da sama ne bo mogla zbirati gradiva po vsej Sloveniji in v zamejstvu, zato je k sodelovanju

Slovensko ljudsko pripovedno izročilo je botrovalo tudi nastanku slovenske umetniške proze.



povabila številne sodelavce. Do zdaj je v zbirki izšlo že več kot 50 knjig, ki pokrivajo skoraj vse slovensko etnično ozemlje. V njih je zbranih na tisoče in tisoče enot pripovednega gradiva. Pripovedi so zapisane v narečju, pogovornem in včasih v knjižnem jeziku. Zbirka, v kateri je sodelovalo na stotine pripovedovalcev, že samo s tem dovolj zgovorno dokazuje, kako živo je še med našimi ljudmi pripovedovanje zgodb in koliko gradiva je še ohranjenega v slovenskem pripovednem izročilu. Knjigam so dodane tudi zgoščenke s posnetki pripovedovalcev, kar daje zbirki še posebno dokumentarno vrednost, hkrati pa omogoča poslušalcem stik z živo govorico in melodijo jezika, ki se je seveda ne da ujeti na papir.

Pomembna je tudi zbirka *Zakladnica slovenskih pripovedi*, ki je zasnovana tematsko, kar nam povedo že naslovi posameznih knjig: *Stoji, stoji tam beli grad* (o naseljih, naravnih znamenitostih, cerkvah in gradovih), *Rasla je jelka do neba* (zgodbe iz našega ljudskega herbarija), *Ko so svetniki gostovali* (slovenske ljudske legende), *Moč ti je dana* (o junakih in zgodovinskih osebnostih), *Prek šibja, prek trnja, prek borov, prek dolov* (o čarovnikih, čarovnicah in vračih), *V somraku kraljestva palčkov in škratov* (o palčkih, škratih, skrivnostnih lučkah in drugih prikaznih), *Smeh je pol zdravja* (navihane in šaljive), *Odkod je ta naš svet* (o poreklu stvarstva), *Visoko v gorah, globoko v vodah* (velikani, vile in povodni možje), *Kole, kole, koledo, leto lepo mlado* (o letnih mejnikih), *Živalska govorica* (basni in pripovedi o živalih), *Videnja pokrajine* (naravni in namišljeni prostori v slovenskem ljudskem izročilu), *Sledovi potujočih duš* (vedomci, kresniki in sorodna bajna bitja).

## V ČEM JE DRUGAČNOST IN LEPOTA SLOVENSКИH PRAVLJIC

Slovenija je majhna, a kulturno in geografsko bogata dežela. Ta pestrost se kaže tako v jeziku kot v običajih, likovni umetnosti, nošah, stavbarstvu, glasbi in ne nazadnje v pripovednem izročilu. Dr. Monika Kropelj v delu *Pravljica in stvarnost* izhaja iz spoznanja, da so lahko zgodbe z istim motivom pri vsakem narodu malo drugačne. Etnologi in folkloristi želijo

odkriti predvsem tiste prvine naših pravljic, ki so značilne za slovensko pripovedno izročilo. Vsak pripovedovalec namreč v svojem pripovedovanju izhaja iz določenega stvarnega okolja, zgodbam pa vdahne tudi svoj osebni pečat (Kropelj, 1995).

Raznolikost pokrajine odseva tudi v pripovednem izročilu: jame, jezera, gore, gozdovi. Morda poznate zgodbo o treh sinovih? Drugega za drugim je oče peljal v gozd in jih vprašal: »Kaj bi ti naredil s temi smrekami, če bi bile tvoje?« Prvi bi jih posekal in prodal, drugi bi si iz njih naredil veliko hišo. Tretji pa je rekel: »Pustil bi jih, da rastejo, saj so tako lepe!« In prav njemu je oče zapustil vso dediščino. Morda je prav zaradi takega odnosa naših prednikov Slovenija še vedno porasla z gozdovi ... Tesno povezanost med ljudmi in naravo je Milko Matičetov opazil predvsem v pripovednem izročilu iz Rezije. Ljudje so se nekoč veliko bolj zavedali, da je sožitje med naravo in človekom nujno za njegovo preživetje. Tudi številne aitiološke (razlagalne) zgodbe, na primer tista o nastanku kamnitega krasa, so povezane z našim okoljem. Veste, kako je Bog ustvaril Slovenijo? Najprej je naredil velike dežele, posejal jih je z gozdovi, gorami, rekami. Pa mu je od vsakega malo ostalo in potem je naredil še Slovenijo. Da ne bi mislili, da je narejena iz ostankov, kje pa! Imamo najlepše gore in gozdove, bistre reke in jezera, prostrane in prečudovite podzemne jame. In potem sta šla Bog in sveti Peter po svetu in obiskala vse dežele, le v Sloveniji nista bila. Ko ga je sveti Peter na to opomnil, je Bog rekel: »Tja tudi ne bova šla, preveč sem utrujen. Zato pa bom Slovenijo blagoslovil.« Od takrat je naša dežela blagoslovljena. Ta motiv je uporabil tudi Ivan Cankar in pojasnil, v čem je ta blagoslov: »Tod bodo živeli veseli ljudje in njihov jezik bo kakor vriskanje in pesem.«

Pa sploh veste, kako smo Slovenci prišli v te kraje? Nekoč smo živeli daleč za Karpati. Bila je zlata doba in vsega je bilo v izobilju. Kmalu so se ljudje namnožili in se začeli prepirati za ozemlje. Naši predniki pa so bili miroljubni in so sklenili, da se podajo na pot. Boginji je bila všeč njihova mirna narava in jim je za popotnico dala zrno. »Kjer bo to zrno v treh dneh vzkliko in obrodilo, tam ostanite.« In so potovali od kraja do kraja, od Črnega morja do Panonske nižine in šele blizu Jadranskega morja je zrno

**Slovenija je majhna, a kulturno in geografsko bogata dežela. Ta pestrost se kaže tako v jeziku kot v običajih, likovni umetnosti, nošah, stavbarstvu, glasbi in ne nazadnje v pripovednem izročilu.**

V našem pripovednem izročilu nastopajo tako kralji in kraljice kot preprosti ljudje, čaravnice, pastirji, mačehe in sirote, potepuhi, kovači in mlinarji, čevljarji in vrsta drugih obrtnikov.

V pravljicah se na simbolni ravni odvija boj med dobrim in zlim.

Otrok se s pravljničnim junakom poistoveti, z njim se prebije skozi preizkušnje in v trpljenje in z njim tudi zmaga.

vzkliko in obrodilo. To je bilo ajdovo zrno in ajdo slovenski kmetje gojijo še danes.

V našem pripovednem izročilu nastopajo tako kralji in kraljice kot preprosti ljudje, čaravnice, pastirji, mačehe in sirote, potepuhi, kovači in mlinarji, čevljarji in vrsta drugih obrtnikov.

Pogosto so junaki teh zgodb stari ljudje, dedek in babica, starka, reveži, posebneži, deseti brat ali desetnica, berači. Cenjene so lastnosti, kot so vztrajnost, pogum, dobrotu in usmiljenje, delavnost, skrbnost, ljubezen, pa tudi prebrisanost, zvijačnost in humor.

Nadnaravne moči imajo lahko različna bitja, tudi živali in rastline, duhovi ali razni predmeti, na primer čarobni prstan. Med živalmi najdemo zajca, medveda, lisico, zlato ptico, petelina, osla, konja. Posebno mesto imajo kače, kačja kraljica, bela kača s kronico. Če pravljnični junak lepo ravna z njimi, mu živali vedno priskočijo na pomoč. Če imaš na kresno noč v žepu praprotno seme, celo slišiš in razumeš živalsko govorico. Leska, jabolko ali oreh imajo prav tako posebno moč. Čudežna števila so tri, sedem in dvanajst, značilne barve pa bela, črna in zelena. Pogoste so tudi pomanjševalnice. Arhaični motivi se lahko prepletajo s kasnejšimi krščanskimi. Divje žene in divji možje, velikani, ajdi, vile, palčki in škrtati, duše otrok, vedomci, rojenice in sojenice, mora, škopnik, psoglavci in volkodlaki so ostanke iz daljne preteklosti. V legendah pa nastopajo Marija, Kristus, sveti Peter, Salomon in njegova sestra Šembilja.

## POMEN PRAVLJIC ZA VZGOJO OTROK

Pravijo, da so pravljice pri vseh narodih najlepša umetnost. So zakladi ljudske modrosti, iznajdljivosti in duhovitosti. Po nastanku in izvoru so ena najstarejših oblik besedne umetnosti. Priljubljene so bile v vseh časih in pri vseh narodih. Ohranjali in predajali so jih posebno nadarjeni ljudje, pravljničarji. »Z njihovo pomočjo so ljudje že od nekdaj, najprej ustno, potem pa tudi s knjigo, učili otroke slikovitega gledanja, pametnega mišljenja, lepega izražanja« je o pravljicah zapisal makedonski pisatelj Duško Nanevski (1983, str. 6).

Alenka Goljevšček (2003, str. 41–43) piše, da nas pravljice učijo umetnosti življenja, pogum-

nega sprejemanja življenjskih preizkušenj in spopadanja z izzivi. »[Š]ele ko smo vrženi iz znanega in varnega, ko smo postavljeni pred preizkušnje, se lahko izkaže, kaj smo, kakšni smo in koliko smo vredni /.../ priporočajo nam, naj živimo budno in naj se iz svojega življenja nenehno tudi učimo.« Zato svetuje, da se pravljicam »približamo z odprtimi očmi in ušesi«.

Med slovenskimi pedagogi, ki pišejo o pravljicah, je morda najbolj znana dr. Zdenka Zalokar Divjak. O vzgojnem pomenu pravljice piše predvsem v delih *Brez pravljice ni otroštva*, *Vzgajati z ljubeznijo*, *Vzgoja je ... ni znanost in Vzgoja za smisel življenja*.

Svoja pojmovanja o vzgojnem pomenu pravljic utemeljuje z njihovo sporočilnostjo. V pravljicah se na simbolni ravni odvija boj med dobrim in zlim. Zlo v pravljicah po navadi simbolizira zmaj, čaravnica, hudobna mačeha, vendar zla oseba vedno izgubi in je kaznovana, junak pa je za svoje napore poplačan. Otrok se s pravljničnim junakom poistoveti, z njim se prebije skozi preizkušnje in trpljenje in z njim tudi zmaga. Pravljice pa ne sporočajo samo, kaj človek sme in česa ne sme, ampak tudi kaj zna in kaj zmore, saj se v njih junak vedno reši, pa naj bo to na čudežen način ali s pomočjo lastne pridnosti, iznajdljivosti ali duhovitosti. Zdenka Zalokar Divjak (1998, str. 68) pravi, da »otrok v pravljici spoznava posledice neustreznega ravnanja in se nauči odločati po svoji presoji in premisleku. Preko pravljice spozna, da življenje ni vedno lahko in da se mora za marsikatero dobrino potruditi.«



Slika 2: Uživanje ob poslušanju pravljic



**Šolo v naravi, šolske izlete, razne krožke (na primer literarne) in zunajšolske dejavnosti lahko prav tako popestrimo s spoznavanjem pripovednega izročila posameznih krajev.**

**Številni strokovnjaki opozarjajo, da naše vzgojno-varstvene ustanove in šole posvečajo preveliko pozornost intelektualnemu razvoju, premalo pa jih skrbi negovanje in razvoj otrokovih čustev.**

V pravljicah otrok spozna smisel osebnih drž in vrednot, kot so: pravica, dobrotta, ljubezen, nesebičnost, pogum, delavnost, prizadevnost, vztrajnost, modrost, poštenost, resnicoljubnost, iskrenost, obvladovanje samega sebe.

Dr. Metka Kordigel Aberšek in mag. Tilka Jamnik (1999) v prispevku *Književna vzgoja v vrtcu ali česa naj se o književnosti naučijo otroci v otroškem vrtcu* zelo kritično razmišljata o današnjih *otroških vrtcih*. Že v uvodu povesta, da vrtci niso več hiše, kjer odrasle osebe otroke varujejo, ampak vzgojno-varstvene ustanove, kjer se izvaja vzgojno-izobraževalni program. Sodobna civilizacija naj bi namreč postala tako zapletena in preživetje v njej bi naj zahtevalo toliko znanja, da si nove generacije otrok preprosto ne morejo več privoščiti dolgega brezskrbnega otroštva.

Otroci se tako že v vrtcu učijo osnov naravoslovja in družboslovja, pripravljajo se na opismenjevanje, kmalu pa naj bi se od njih zahtevalo že znanje računalništva. Tudi igra ni več, kar je bila, saj jim odrasli ponujajo didaktične igrače, »*da ne bi otroci po nepotrebnem tratili dragocenega časa*«. Pragmatizem k storilnosti naravnane sodobnega človeka tako vdira že v vrtce. In vendar je za človeka bistvena njegova ustvarjalnost, domišljija, spontanost, radovednost, zato so tako pomembni sproščena otroška igra, risanje, ples, izmišljanje lastnih in poslušanje tujih zgodb (Kordigel Aberšek in Jamnik, 1999).

Številni strokovnjaki opozarjajo, da naše vzgojno-varstvene ustanove in šole posvečajo preveliko pozornost intelektualnemu razvoju, premalo pa jih skrbi negovanje in razvoj otrokovih čustev. Med njimi je tudi psihologinja Alenka Rebula Tuta (1999, str. 23), ki piše takole: »*Jezik umetnosti zbližuje svet odraslih in otrok. Vsako izražanje, pri katerem so v ospredju čutila in čustva, sanje, domišljija, nedoumljivo in skrivnostno, je most med svetom malih in velikih. Lirika, magični realizem v prozi, svet pravljic in duhovnega izročila ljudstev so velika zakladnica spoznanj o otroškem v človeku in o človeškem v otroku.*«

## PRAVLJICE V ŠOLI

Nisem učiteljica niti profesorica. Moje izkušnje s poučevanjem so omejene. V nadaljevanju se opiram na literaturo, ki sem jo prebirala pri pisanju diplomske in magistrske naloge s področja ustne

zgodovine in zbiranja življenjskih zgodb, pa tudi na osebne in izkušnje drugih ljudi.

Dr. Marija Stanonik je med drugim izdala tudi priročnik *Slovstvena folklor v domačem okolju*. V njih podaja napotke za zbiranje in zapisovanje pripovednega izročila. Menim, da je knjiga odličen pripomoček za delo pri izbirnem predmetu etnologija, prav tako je uporaben pri drugih obveznih in izbirnih predmetih. Dopolnjuje lahko pouk zgodovine, geografije, slovenščine ali tujih jezikov. Pri geografiji lahko profesorji in učenci posežejo tudi po knjigi Irene Cerar *Pravljične poti po Sloveniji*.

Šolo v naravi, šolske izlete, razne krožke (na primer literarne) in zunajšolske dejavnosti lahko prav tako popestrimo s spoznavanjem pripovednega izročila posameznih krajev. Pripovedno izročilo morda najprej srečamo doma ali v širši družini. V svojem kraju lahko učenci poiščejo in navežejo stike s starejšimi ljudmi, zabeležijo njihove spomine in povprašajo tudi po zgodbah iz ljudskega izročila. Tudi obisk doma za starejše občane je lahko priložnost za spoznavanje preteklosti in našega izročila. V marsikateri slovenski osnovni šoli so pobudo za zbiranje dali učitelji, na primer pisatelj Marjan Tomšič v OŠ Gračišče v slovenski Istri. Gradivo, ki so ga zbrali njegovi učenci, je izšlo v knjigah *Noč je moja, dan je tvoj* in *Glavo gor, uha dol*. S projekti zbiranja pripovednega ali spominskega gradiva (tudi anekdote spadajo v slovstveno folkloro) ohranjamo izročilo posameznih regij. Učenci se lahko tudi sami preizkusijo v pripovedovanju. Za osnovo lahko vzamejo zgodbo iz izročila in ji dodajo nove dogodke ali svoje izkušnje in tako v praksi spoznajo, kako so zgodbe nastajale in vedno znova nastajajo. Lahko se lotijo tudi medkulturnih projektov, spoznajo zgodbe sošolcev, ki prihajajo iz drugih krajev ali čisto drugačnega kulturnega okolja, poiščejo razlike, podobnosti in stične točke. Zgodbe iz ljudskega izročila so lahko tudi orodje za ravnanje z osebnimi izkušnjami, tudi težkimi in bolečimi. Z močjo pripovedne umetnosti lahko spregovorimo tudi o izkušnjah naroda, pa naj bo to vojna, naravne nesreče ali bolezni, kot je sedanja pandemija. Podobni projekti zbiranja gradiva povezujejo učence, učitelje in pripovedovalce zgodb ali spominov. Zbrano gradivo lahko



Slika 3: Ustvarjanje ob pripovedovanju pravljic

predstavijo v šolskem časopisu, knjigi, v obliki nastopa, recitala ali gledališke predstave, radijske oddaje ali filma, fotografske in dokumentarne razstave. Tako ohranjajo spomine in izročilo živo, povezujejo pa se tudi z občinstvom (poslušalci, gledalci).

## SKLEP

Slovenci imamo dolgo zgodovino zbiranja in zapisovanja pripovednega izročila. Tudi naši prvi pisatelji so snov za svoja dela črpali iz gradiva, ki so ga zbrali. Zbiranje, zapisovanje in publiciranje slovstvene folklorne se nadaljuje vse v današnji čas. Čeprav je umetnost pripovedovanja doma pri vseh narodih, ima vsako izročilo svoje posebnosti, tako tudi naše. S spoznavanjem tega izročila se približamo naši preteklosti, življenju, čutenju in verovanju naših prednikov. Spoznamo, kako tesno so bili povezani z naravo, kako so dojemali pokrajino in jo vpletali v svoje zgodbe. Vidimo tudi, katere značajске lastnosti so cenili in kako močno so verjeli, da dobrota vedno zmaga. ●

### Viri in literatura

- Bolhar, A. (1981). *Slovenske narodne pripovedke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Erlc, Š. (2016). *Sodobno pripovedovanje folklornih pripovedi v slovenskem prostoru*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Goljevšček, A. (1991). *Pravljice, kaj ste?* Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Jurčič, J. (1967). *Spomini na deda in druge zgodbe*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kelemina, J. (1997). *Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva*. Bilje: Založništvo Humar.
- Kordigel Aberšek, M., Jamnik, T. (1999). *Književna vzgoja v vrtcu*. Ljubljana: DZS.
- Kropej, M. (1995). *Pravljica in stvarnost*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Matičetov, M. (1957): Ljudska proza. V: L. Legiša (ur.): *Zgodovina slovenskega slovstva* (str. 129–134). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Nanevski, D. (1983). *Vilinski konjič*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Novak, V. (1960). *Slovenska ljudska kultura*. Ljubljana: DZS.
- Povasnica, M. (2001). *Pravce iz Benečije*. Čedad: Zadruga Novi Matajur.
- Radešček, R. (1983). *Slovenske legende*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Rebula, A. (2016). *Globine, ki so nas rodile*. Celovec: Mohorjeva.
- Stanonik, M. (1993). *Slovstvena folklor v domačem okolju*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
- Stanonik, M. (1999). *Slovenska slovstvena folklor*. Ljubljana: DZS.
- Stanonik, M. (2009). *Zgodovina slovenske slovstvene folklorne: od srednjega veka do sodobnosti*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Svetina, J. (1999). *Duhovna govornica pravljic*. Branik: Abram.
- Šircelj, M., Kobe, M., Gerlovič, A. (1972). *Ura pravljic*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Štefan, A. (1999). *Folklorno pripovedovanje kot prepletanje izročila in osebne ustvarjalnosti*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Valvasor, J. V. (1977). *Slava vojvodine Kranjske z zgodovinsko-topografskim opisom*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Zalokar Divjak, Z. (1998). *Vzgoja za smisel življenja*. Ljubljana: Educy.
- Zalokar Divjak, Z. (2000). *Vzgajati z ljubeznijo*. Krško: Gora.
- Zalokar Divjak, Z. (2002). *Brez pravljice ni otroštva*. Krško: Gora.
- Zbirka GLASOVI. Ljubljana: Kmečki glas.
- Zbirka ZAKLADNICA SLOVENSkih PRIPOVEDI. Radovljica: Didakta.



**MAG. ŠPELA PAHOR**, univ. dipl. etnologinja in kulturna antropologinja, magistrica znanosti s področja slovenske etnologije.

Naslov: Mestna knjižnica Izola, Ulica Osvobodilne fronte 15, Izola 6330

E-naslov: spela.pahor@guest.arnes.si



Mag. Nada Nedeljko



# Podpora Zavoda RS za šolstvo in spletne skupnosti SIO učiteljem

## BRALNI TEDEN V ČASU POUKA NA DALJAVO ZA UČITELJE RAZREDNEGA POUKA

Izjemno resne epidemiološke razmere in izvajanje ukrepov za preprečitev širjenja bolezni covid-19 so vplivali na vse pogostejše oblike združevanja strokovnih delavcev v različnih spletnih okoljih. Pogosta oblika združevanja je spletna skupnost SIO, kjer se učitelji in drugi strokovni delavci glede na izobraževalno stopnjo in specifično vzgojno-izobraževalnega dela vključujejo v spletne učilnice za posamezne predmete oziroma področja na portalu sio.si.

Svetovalci Zavoda RS za šolstvo v spletnih učilnicah organizirajo forume za medsebojno podporo in izmenjavo dobrih praks ter dostopnost do različnih gradiv. Spletne učilnice omogočajo najlažji neposreden stik v teh izjemnih situacijah.

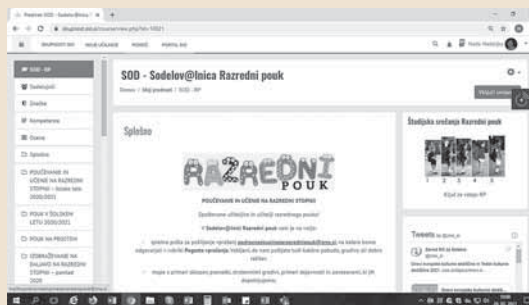
Za strokovne delavce, ki izvajajo vzgojno-izobraževalno delo na razredni stopnji, je odprtemu sodelovanju namenjena prosto dostopna spletna učilnica Sodelov@lnica Razredni pouk. V spletni učilnici so objavljena tematsko različno obarvana gradiva, ki zajemajo predmete in področja poučevanja od načrtovanja do ocenjevanja na

razredni stopnji, videoposnetke svetovalk in tudi praktikov, RTV-posnetke in vodnike za pouk v šoli in na daljavo, objavljeni so odgovori na najpogostejša vprašanja, ki se zbirajo na spletnem naslovu podrocnaskupinazarazrednipouk@zrss.si.

V času pouka na daljavo je nastalo tematsko obarvano gradivo, ki je v spletni učilnici dostopno v mapi z naslovom **Bralni teden v času pouka na daljavo**. V njem se skrivajo (odkrije jih lahko le bralec) gradiva, prenosljiva v pouk, prav tako pa ideje za popestritev učenčevega vsakdana s knjigo.

Tematski sklop vključuje:

1. **Branje z razumevanjem**, s poudarkom na medpredmetnem povezovanju in s ponudbo gradiv, primernih za prenos v prakso poučevanja v 4. in 5. razredu. Učiteljem je lahko v pomoč plakat, ki je nastal v ta namen.
2. **Kako ohranjati motiviranost za branje v času pouka na daljavo**, kjer je pester nabor idej za razvijanje in/ali ohranjanje motiviranosti učencev za branje na razredni stopnji.
3. **Pisanje v času pouka**, ko se predstavijo različne vloge navadnega brezčrtnega zvezka, zvezka s črtami ter e-zvezka, v katerega učenec piše, riše ipd. (ter bere zapisano).
4. **Skupno branje v času pouka**, kjer se ob primeru praktikov predstavlja namen skupnega branja tudi v času pouka na daljavo. S skupnim branjem šola uresničuje enega izmed ciljev kampanje EUREARS/Evropa bere ([www.europereads.si](http://www.europereads.si)), ki med drugimi pobudami, ki lahko pomembno vplivajo na življenje posameznika, izpostavlja pomen 15-minutnega branja na dan.



Slika 1: Vstopna slika spletne učilnice

5. **Sodelobr@lnica – gradiva izvedenih bralnih dogodkov** je namenjena učiteljem skupnim bralcem, ki sodelujejo na skupnih videokonferenčnih bralnih dogodkih, za katere je sicer potrebna prijava. V njej so objavljena gradiva s plakatom *Razmišljamo ob knjigi*.

6. **Tekočnost branja**, pomemben pogoj za razumevanje prebranega. V tem zavihku so objavljena gradiva za prenos v poučevalno prakso od 1. do 5. razreda.

Vabimo vas da nas obiščete, delite med seboj dobre izkušnje in jih priporočate kolegom. ●



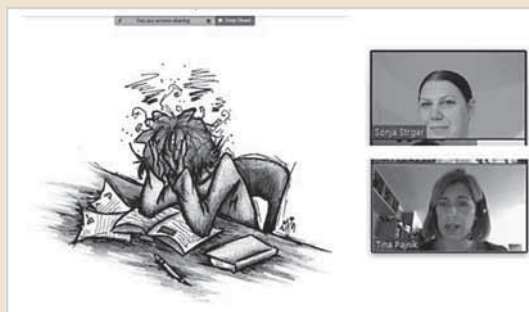
Tina Pajnik



## Druga strokovna konferenca Učitelj učitelju učitelj

Od 15. do 17. aprila 2021 je potekala druga strokovna konferenca z naslovom Učitelj učitelju učitelj. Organizirala in izvedla jo je ekipa Pedagoške fakultete v Ljubljani, ki jo je vodila dr. Vesna Štemberger. Konferenca je potekala v spletnem okolju Zoom in je po uvodnih predavanjih omogočala obisk različnih virtualnih sob, v katerih so se številni prispevki združili v tematske sekcije: Gibanje, Posebne potrebe, Ocenjevanje, Opismenjevanje in Zdravje. Preko 150 udeležencev si je lahko ogledalo več kot 120 referatov, ki so se nanašali na poučevanje na daljavo. Bogat nabor predstavitev iz prakse je udeležencem omogočil celovit vpogled v

raznolike osnovnošolske dejavnosti, ki so jih strokovni delavci izvajali v času učenja na daljavo. Gostujoči predavatelji Boštjan Gorenc, Mladen Kopasić, Alenka Žerovnik, Ines Jelenc, Erna Žgur, Nastja Mulej, Blanka Tacer, Matija Čufer, Anja Knežević, Alenka Rot Vrhovec so predstavili različne vloge, v katere so bili vpeti v času poučevanja na daljavo, ter učinkovite strategije in orodja, s katerimi si lahko pedagoški delavci pomagajo pri delu. Program konference in elektronski zbornik sta dostopna na spletni strani Pedagoške fakultete v Ljubljani <https://www.pef.uni-lj.si/1367.html>. ●





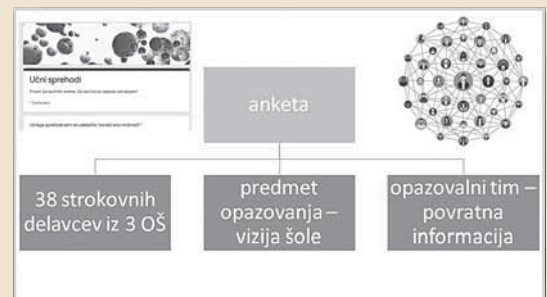
Tina Pajnik



## Prva mednarodna znanstvena konferenca vodenje v vzgoji in izobraževanju – mreženje kot podpora vodenju za učenje na različnih ravneh

7. in 8. aprila 2021 je Šola za ravnatelje organizirala in izvedla dvodnevno mednarodno znanstveno konferenco Vodenje v vzgoji in izobraževanju z naslovom Mreženje kot podpora vodenju za učenje na različnih ravneh. Konferenca je potekala na daljavo v sodelovanju z Arnesom. V spletni učilnici so bili na voljo urniki in Zoom povezave do spletnih dogodkov. Več kot 150 udeležencev je imelo možnost poslušati predavanja, za tuje predavatelje je bilo omogočeno prevajanje v slovenščino. Predavatelji so predstavili nove poglede na mreženje. V management šolskega prostora vstopajo nove znanstvene raziskave, ki poudarjajo sodelovanje, avtentično vodenje, distribuirano vodenje in mreženje kot formalni in neformalni način skupnega oblikovanja

učnja na različnih ravneh. Na temo mreženja v praksi se je predstavilo več kot 60 referatov v slovenskem jeziku in v tujih jezikih. Primeri dobre prakse so zajemali celotno vertikalno vzgojno-izobraževalnega procesa (od vrtcev do fakultet) in različne strokovne skupine (od noči branja v šolski knjižnici do umetne inteligence v učnem procesu). Številne predstavitve in predavanja so izpostavila pomembnost sodelovanja, mreženja in povezovanja v ožjem in širšem prostoru. Več o konferenci si lahko preberete na spletni strani Šole za ravnatelje, kjer so dostopna tudi gradiva nekaterih predavateljev in elektronski zbornik s povzetki predstavitev <https://solazaravnatelje.si/index.php/dejavnosti/srecanja-in-posveti-2/znanstveni-posvet-vodenje-v-izobrazevanju>. ●







Katarina Jesih Šterbenc



## Šolske knjižnice v letu 2021 – okrogla miza

V torek, 6. aprila 2021, je Sekcija za šolske knjižnice pri ZBDS organizirala okroglo mizo z naslovom Šolske knjižnice v letu 2021: iskanje odgovorov na aktualna vprašanja. Povod za pripravo dogodka je bila enostranska odpoved strokovne pomoči Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK), s katero so šolske knjižničarke in knjižničarje seznanili 18. decembra 2020. Sekcija za šolske knjižnice pri ZBDS se je na to odločitev odzvala z dopisom [aktiven link [http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2019/Dopis%20ZBDS\\_strokovna%20podpora%20solskim%20knjiznicam.pdf#overlay-context=node8/solske\\_2021%3Fq%3Dnode8/solske\\_2021](http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2019/Dopis%20ZBDS_strokovna%20podpora%20solskim%20knjiznicam.pdf#overlay-context=node8/solske_2021%3Fq%3Dnode8/solske_2021)], nato pa še z organizacijo strokovnega srečanja in vabilom predstavnikom stroke in odločevalcev.

Vabilu so se odzvali predstavniki Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ), Ministrstva za kulturo (MK), Zavoda RS za



šolstvo (ZRŠŠ), IZUM-a; Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti, strokovnega sveta Narodne in univerzitetne knjižnice ter Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost (NSKD). Žal se srečanja niso udeležili predstavniki NUK, od katerih smo pričakovali odgovore, ki si jih šolski knjižničarji v razmerah, v katerih smo se znašli, upravičeno pričakujemo. Iz razprave udeležencev je mogoče razbrati, da se stroka in tudi predstavnici ministrstev strinjajo s pričakovani šolskih knjižničark in knjižničarjev, da naj NUK še naprej opravlja z zakonom določene naloge za šolske knjižnice. So pa ob tem izpostavili finančno in kadrovsko podhranjenost tako NUK kot Zavoda RS za šolstvo. Ta naj bi sicer po besedah predstavnice MIZŠ prevzel naloge strokovne podpore šolskim knjižnicam. S takšno rešitvijo pa se ne strinjajo šolski knjižničarji, ki zagovarjajo ločeno podporo – strokovni bibliotekarski del naj opravlja NUK, pedagoško-didaktični pa Zavod RS za šolstvo.

V široki razpravi so udeleženci izpostavili še odsotnost namenskega financiranja nabave knjižničnega gradiva in problematiko elektronskih virov v šolskih knjižnicah.

Razpravo, ki je potekala v okolju Zoom, si lahko v celoti ogledate tukaj [aktiven link Šolske knjižnice v letu 2021 - okrogla miza - YouTube]. ●



Biserka Lep

## Ob izidu *Smernic za uporabo zaslonov pri otrocih in mladostnikih*



Prve nacionalne Smernice o uporabi zaslonov pri otrocih in mladostnikih so pripravili primarni pediatri iz Sekcije za primarno pediatrijo Združenja za pediatrijo pod okriljem Odbora za osnovno zdravstvo pri Zdravniški zbornici Slovenije skupaj s strokovnjaki z drugih področij. Nastale so na podlagi izsledkov raziskav in konsenza številnih strokovnjakov ter po zgledih smernic iz tujine. Dokument je dobil široko podporo različnih strokovnih organizacij.

Uporabi zaslonov se danes ne moremo izogniti, zato je pomembno, kako jih uporabljamo in kakšen vzorec vedenja odrasli hote ali nehotе predajamo generacijam otrok in mladostnikov.

Smernice so namenjene predvsem starejšim otrokom in mladostnikom. Uporaba zaslonov pri starših je dejavnik, ki vpliva na uporabo zaslonov pri otrocih. Manj časa so pred zasloni tisti otroci, katerih starši postavijo jasne meje uporabe, ki se jih tudi sami držijo. Smernice so namenjene tudi vsem nam, ki se pri profesionalnem delu srečujemo z otroki in mladostniki, tj. vzgojiteljem, učiteljem, svetovalnim delavcem, knjižničarkam, pediatrom, psihologom idr.

V smernicah so predlagana priporočila za uporabo zaslonov v prostem času od rojstva do polnoletnosti. Predlagajo, da naj otroci do 2 leta starosti ne uporabljajo zaslonov, sicer pa do vstopa v šolo le uro na dan, pa še to v navzočnosti staršev. Učenci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju največ uro na dan, v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju največ uro in pol, učenci tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja in dijaki pa največ dve uri na dan. Hkrati poudarjajo pomen vsebine in način uporabe zaslonov, ne le priporočljivo časovno omejitev.

Predšolski otroci potrebujejo predvsem bližino odraslega, ki je fizično navzoč, kar pomeni, da se z otrokom pogovarja, je z njim v osebni stiku ter ga podpira pri učenju novih veščin. Ugotovili so namreč, da je učenje prek zaslonov pri manjših otrocih povezano s težjim prenosom vidnega in slišnega v vsakdanje življenje kot pa v primeru, ko učenje poteka v živi interakciji.

Učenci v šolah uporabljajo zaslone tudi pri učenju. Uporaba digitalnih tehnologij pri učenju ne samo da ima pozitivne učinke, temveč je danes tudi nuja. Pomembno je, da je uporaba časovno premišljena in namenjena kakovostnim vsebinam. Hkrati pa naj bi v šolah potekalo tudi seznanjanje učencev s pastmi uporabe in razvijanje veščin varne uporabe digitalnih tehnologij ter postopno opolnomočenje učencev za samostojno uporabo le-teh. Mnogi starši namreč ne poznajo niti prednosti niti pasti uporabe digitalnih tehnologij, prav tako pa ne posledic njihove čezmerne rabe.

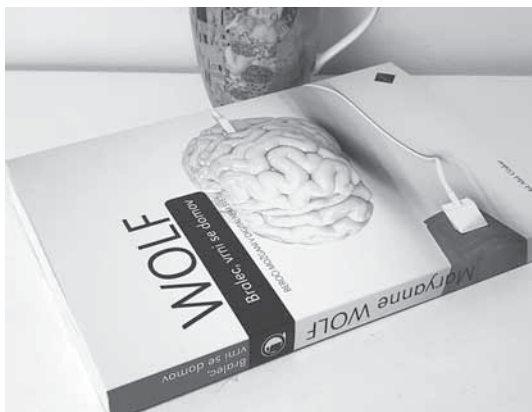
Imamo torej smernice za uporabo zaslonov v slovenskem jeziku. Uporabljajmo jih pri našem vsakdanjem delu, širimo znanje in spoznanje, da le varna uporaba zaslonov koristi našim potomcem in le kot takšna ne vodi v odvisnost. ●



Gregor Škrlič

## Predstavitev knjige *Bralec, vrni se domov*

Maryanne Wolf je avtorica knjige z naslovom *Bralec, vrni se domov: beroči možgani v digitalnem svetu*, v kateri predstavi besedila, misli, citate, ki so podkrepljeni z znanstvenimi raziskavami ter opisujejo branje, spremembe pri branju ter vpliv digitalnih naprav ter digitalnega branja na posameznika. Avtorica piše bralcu knjige v obliki pisem. Vsako pismo se dotika določene teme, ki jo napove z



naslovom in citatom oziroma uvodno mislijo. Skozi celotno vsebino knjige avtorica bralcu razlaga vpliv tehnologije na možgane in branje oziroma bralne navade. Iz prebranega je lahko sklepati, da digitalizacija poslabšuje posameznikovo osredotočenost, koncentracijo. Kar nas ne navdaja z upanjem. Njeno pisanje je podkrepljeno z znanstvenimi dognanji.

Avtorica poudarja, da je treba že majhne otroke učiti in naučiti, da so radovedni, a preudarni v digitalnem svetu. Veliko vlogo ob tem imajo odrasli (starši, vzgojitelji, učitelji idr.). Iz knjige vejejo vprašanja: Kako IKT-naprave vplivajo na bralne možgane? Kakšen je odnos do poglobljenega branja, ali se le temu slabo piše? Ali smo vsi preveč stimulirani z uporabo zaslonских tehnologij in kratkih sporočil oz. hitrih opozoril? Velik pomen je treba dajati branju fizičnih, tiskanih knjig in krepiti možgane. Vzemite knjigo v roke! ●

### ISKRICE IZ KNJIŽNICE



#### ISKRICA 1: Andreja Urbanc

Prvošolec: »Eno kmečko knjigo, prosim.«  
Knjižničarka: »A to misliš kakšno knjigo s traktorji?«

Prvošolec: »Ne, tako o kmečkih živalih.«  
Pa je bil na koncu zelo srečen, ker je odšel z dvema knjigama o domačih živalih.

Nauk: Če nadaljuješ z referenčnim pogovorom, je lažje zadovoljiti uporabnika.

#### ISKRICA 2: Mateja Drnovšek Zvonar

Na OŠ Polje obstaja poseben krožek:  
Knjižni(CARJI) = KNJIŽNIČARJI

#### ISKRICA 3:

KEK-ec – knjižničar ene knjižnice, povzeto po članku Urške Cilenšek KEKec iz Trbovelj. Šolska knjižnica 28 (2019), št. 3/4, str. 86-89.  
BIBLIOBOSS – Urša Bajda na FB profilu Sekcija šolskih knjižnic, 25. 3. 2021.

Alenka Kompare, Tanja Rupnik Vec

## Kako spodbujati razvoj mišljenja

Od temeljnih miselnih procesov do argumentiranja



Leto izida 2016

Obseg 328 str.

ISBN 978-961-03-0339-8

Priročnik Kako spodbujati razvoj mišljenja je namenjen osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem različnih predmetov ter bodočim pedagoškim delavcem.

Učitelju omogoča spodbujanje in razvoj kritičnega mišljenja pri učencih, ponuja eksplicitne poučevalne pristope, miselne izzive in naloge za razvoj kritičnega mišljenja na različnih stopnjah izobraževanja od osnovne do srednje šole. Prikazana so različna deklarativna in proceduralna znanja s področja kritičnega mišljenja.

Namenjen je tudi vsem, ki jih zanima področje kritičnega mišljenja in spodbujanje razvoja kritičnega misleca.

**Naročanje:**

- po pošti (Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana)
- po faksu (01/3005-199)
- po elektronski pošti (zalozba@zrss.si)
- na spletni strani (<http://www.zrss.si>)